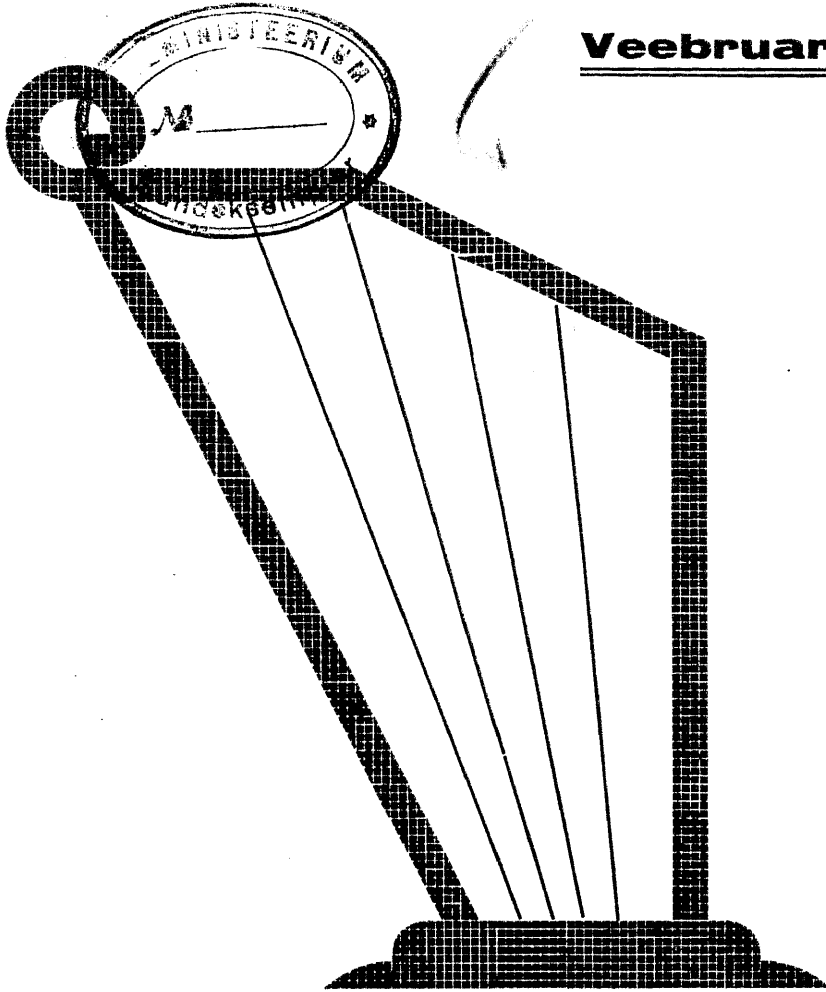

Veebruar 1939

Töölister

TEATRIKUNSTI AJAKIRI

III AASTAKIIG

HIND 25 SENTI

Nr. 4 (13)

KINDLUSTUSAKTSAE L T S
EESTI LLOYD

SUUREMAID
JA VANEMAI D
KODUMAA KINDLUSTUSSELTSE
ESINDUSED KOGU EESTIS
KIIRE JA ÕIGLANE KAHJU-
TASUDE ÕIENDAMINE

EESTI LLOYD

Sisu:

Bernhard Linde. FRANTIŠEK LANGER	lk. 127
Nigol Andresen. EDUARD VILDE IDEEDRAAMA	131
Nigol Andresen. PRIIT PÖLDROOS	138
Oskar Kurmiste. KÕNELUSI LISL LINDAUGA	145
Fabius. ARTUR ADSON VIIEKUMNEAASTANE	150
Bernhard Linde. STEFAN KIEDRZYNSKI	153
Kroonik. MILLISED ÜLESANDED ON AUTORIKAITSE ÜHINGUL?	157
* * * LUGUSID NÄITESEINTE TAGANT	164
* * * KROONIKAT	168
* * * SABAST JA SARVIST	169

„TOOLISTEATER“ nr. 5/6 ilmub kaksiknumbrina suurendatud kujul ja huvitava sisuga aprilliks. Kaastöö selle numbril jaoks palutakse saada hiljemalt 3. aprilliks.

Teatrikunsti ja kirjanduse ajakiri „Töölisteater“. Väljaandja: Tallinna Töölisteatri ühing. / Vastutav toimetaja: JOHANNES PÖLDROOS. / Tegevtoimetaja KARL FREIBERG. / Ilmub kuus korda aastas. Tellimishind 125 senti aastas, üksiknumber 25 senti. / Toimetuse ja talituse aadr.: Tallinn, Sakala 6, telefon 312-00. / Toimetaja kõnetunnid kella 10–12, telefon 315-33

TÖÖLISTEATER

TEATRIKUNSTI AJAKIRI

Nr. 4 (13)

Veebruar 1939

M. S. 5210

Sf 5835

Bernhard Linde

František Langer

Maailmasõja pöördelisel aastal sündis Prahast kirjanduslik murrang, kuna noorem kirjanike põlv hakkas oma tõesid kuulutama. Tšehhi romaan oli muutunud õige ulatuslikuks, tänu eriti Alois Jiráseki ajaloolisile ja tänapäeva elu laialt käsitlevatele romaanidele. Uus generatsioon nõudis kõigepealt lähemat väljendamist, ja sellelt seisukohalt lähtudes asetas ta kirjandusliikidest esikohale novelli. Oma hilisemalt loomingult on sellest uuest kirjanike põlvest kolm kõige silmapaistvamat: Karel Čapek, František Langer ja František Khol, kellest kaks esimest on meiegi teatrikülastajale enamvähem tuttavad.

František Langer (sünd. 1888) alustas oma kirjanduslikku loomingut novellidega, nagu kaks ta eelnimetatud kaaslastki. Kui Čapekit veetlesid väga erinevad ja utoopilised alad, oli František Khol armunud keskaegsesse armastusnovelli ja andis sel alal rea meisterpalasid, kuid neist kolmest oli siiski František Langer olevikule kõige lähemal, sest teda huvitas eeskätt pulseeriv elu, selle kirglikkused, kuriteod ja patukahetsused, mille käsitlusi ta segas ja võrtsitas tugevalt koomilise elemendiga.

Elukutselt arst, on Fr. Langer veetnud oma noore ea leegionäriina Venemaal, kus ta töötas Volga ääres ja Siberis tšehhi leegionäride polgu arstina. Temagi kirjandusliku loomingu algus kuulub maailmasõjaeelsetesse ajastusse, millest oleks nimetada novellide kogu „Zlatá Venuše“ („Kuldne Veenus“, 1911). Selles ülistab ta vaimustatult ja kunstiliselt kaunilt naist, kui suurepäraart kunstieset, keda võib kirglikult ihaldada, nautida ja siis kõrvale heita, kuna Fr. Langer tol ajal ei näinud veel naises intellektuaalseid ja moraalseid väärtusi.

Need varasema nooruse erootilised meeolud leiavad aga täielise ümberkujundamise maailmasõja ja vene kodusõja aastail, mis moodustavad Langeri kirjanduslikku loomingut täielise murrangu: kerkib üles tugev heroiline element, mis on eriti selgesti esitatud Langeri novellikogus „Železny vlk“ („Raudne hunt“, 1920), mille jutustused kirjeldavad üksikuid episoode tšehhi sõjaväe suurest taganemisest Siberis, moodustades ühes tšehhi kindral Rudolf Medeki ilukirjandusliku loominguga tolle nõndanimetatud „Tšehhi anabasiise“ ajastu kujutuse parimad leheküljed. Kuid Fr. Langeri jutustava proosa eepilisi meisterteoseid tuleb siiski otsida ta kõige kunstiküpsmast teosest „Snílci a vrahové“ („Unistajad ja tapjad“, 1921), milles ta kirjeldab loomulikult primitiivse elu võludid ja koledusi.

Olles jõudnud jutustava proosa alal kunstilisele täiusele, avastab Fr. Langer eneses näitekirjaniku ja stardib õnnestunud kolmevaatuselise komöödiaga, nagu on seda ta „Velbloud uchem jehly“ („Kaamel läheb läbi nõetasilma“, 1923), millel oli meiegi lavadel suur menu ja peale selle veel hea

tagajärg, kuna keegi kirjanduslik jooksimees nõudis meil selle komöödia neljandat vaatust, sünnitades oma kirjandusliku rumaluse enesepaljastamisega palju nalja, mis meilt ulatus Tšehhoslovakkiassegi.

Fr. Langeri järgmine näidend „Periferie“ („Agul“, 1925), mida meilgi mängiti, kuid märksa vähema menuga, leidis autori kodumaal ja teistel euroopa lavadel väga tänuliku vaatlejaskonna oma dostojevskilise patustamise ja kahjatsemise olustikuga. Langeri järgmises lavateoses „Grandhotel Nevada“ näeme küll kunstilist lödvenemist, kuid suurema menu osaliseks sai ta 1929. a. ilmunud komöödia „Obráčení Ferdýše Pištory“ („Ferdýš Pištora pöördumine“), milles „Agulist“ juba tuntud motiivid ja meeleolud on leidnud kasutamist, kuid seekord juba pilkelises kõverpeeglis vaadelduna ja nähtuna.

Fr. Langeri enese tagasipöördumist novellikogus „Raudne hunt“ juba käsitletud heroilise elemendi lavateoselises kasutamises aga tähendab ta näidend „Ratsaluuresalk“, millele sai nii kirjaniku kodumaal kui ka väljaspool osaks niisama hiilgav menu kui ta eelmisilegi lavateoseile. „Ratsaluuresalga“ kerkivad uuesti üles Siberi lumised legendid, kus vaenlase seljataha on sattunud vastaspoole ratsaluuresalk.

Fr. Langer on jaganud oma aega kutselise töö — arstina oli ta viimati Praha garnisoni keskhaigla ülemarstiks — ja oma kirjandusliku loomingu vahel. Ta ise ütleb, et viimasele kuuluvad vaid ta jõudetunnid, kuid tõeliselt kuulub ta ise ikkagi kogu hingega oma kirjanduslikule loomingule, mille kõrval ta on leidnud veel mahti olla aastaid Praha linna omavalitsuse nõndanimetatud Viinamägede teatri peadramaturgiks.

Möödunud aasta algul oli Praha Viinamägede teatri suursündmuseks Fr. Langeri „Dvaasedmdesátka“ („72“), mille autor ise oli ristunud „mänguks kahest asjast“. See näidend on juba oma esimesel eluaastal pühitsenud mitmelgi välislaval võite, teiste hulgas ka meie hõimlaste Soome Rahvusteatri, ja on nüüd jõudmas meilegi Töölisteatri tõlgitsusel. Jälle on need „Agulist“

*Hooaja
suurmood:*

*Avas
jalanõud*

Tutvuge meie

nudis-modellidega!

Avas

TALLINN

V. KARJA 9

Ei külm ega niiskus ei saa kahjustada Teie juume, kui õieti kaitsete oma nahka. Võtke „Milvi“ kreemi „Ephag“, karp maksab ainult 27 snt. Igalpool saadaval.

A/S. EPHAG'I

LABORAT.
TALLINN

A. N. Ostrovski. „METS“

Lavastus: Priit Põldroos

Lavapildid: Herbert Tamm

Stseen 2. vaatusest. Nestšastliltsev (P. Põldroos) ja Stšastliltsev (A. Mägi)

alates meile tuntud kriminaalsed sündmustikud, mis moodustavad sellegi näidendi tegevustiku, kuid haaravas ja küllalt omapärases käsitluses.

Kuna olen juba 1930. a. oma raamatus „Loova Kesk-Euroopa poole“ pikemalt kõnelnud Fr. Langeri loomingust ja isiklikest kohtamistest temaga, siis tahaksin siin vaid peatuda veel hilisematel kokkupuutumistel. Saatus nimelt on mind temaga ikka juhulikult kokku viinud: küll Siberis ja hiljem Prahaski. Eelnimetatud raamatus olen kirjeldanud varasemaid kohtamisi ühes klubis biljardilaua taga. Möödunud aastal Prahaski aga toimus esimene kohtamine trammivagunis, millele siis juba järgnesid teised ja kestvamad. Fr. Langer on nimelt umbes meie A. H. Tammsaarele sarnlev eraku kalduvustega tagasihoidlikkus ise. Eriti avaldub see suhtumises tema lavateoste ettekandesse: nende esietenduste ta ei ilmu. (Küll aga olen ma teda Prahaski näinud teiste kirjanike teoste esietendusil.) Fr. Langer soovib, et esietenduse publik olgu oma otsuse langetamisel täiesti vaba, aga autori kohalviibimine mõjuvat publiku meeleolule ikkagi veidi ülendavalt, seega segavalt. Suure töömehena tunnistab Fr. Langer vaid üht ajaviidet: biljardimunade meisterlikku töökamist, sest kui te ei leia Fr. Langerit ta kodus kirjutuslaua tagant ja kui ta ei viibi ka Hradčany, Praha garnisoni peahaiglas, siis kohtate teda Společenský Klubis biljardilaua taga, kas vaikivana vaatlemas biljardimunade veeremist või jälle neid ise veeretamas. Mõni aasta tagasi seltsis kolme eelmisega veel neljaski paik, kus võisite kohata toda Tšehhoslovakkia (peale K. Čapeki muidugi) rahvusvaheliselt kuulsamat näitekirjanikku: Praha Viinamägede teatri peadramaturgi kabinet, aga nüüd on ta sellest tegevusest täiesti loobunud.

Kas neid ridu kirjutades on Fr. Langeri Prahaski juba oma ülemarsti kohalt tagandatud ja tema demokraatliku suunaga kirjanduslik looming põlu alla sattunud, selle kohta puuduvad allakirjutanul täpsemad andmed, aga võimatu see ei ole, kuna selle suure tšehhi kirjaniku esivanemate hulgas leidub veidi jundi verd, nagu teame seda veel mitme teisegi tšehhi silmapaistva kirjaniku eluloost, alates juba Vrchlickyga ja lõpetades Otokar Fischeriga, kellest ta surma puhul oli kõnet ka Töölisteatri ajakirja veergudel.

Mis puutub Fr. Langeri viimatiilmunud näidendisse „72“, siis olen sellest osalt juba möödunud aasta algul Töölisteatri ajakirja veergudel kirjutanud, refereerides selle näidendi Praha esietendust. Viimase puhul kirjutas

Teie ilme

veetlus oleneb Teie vääртеhteist!

KULD, HÕBE,
BRILJANDID,
KALLISKIVID,
KAELAKEED,
SÕRMUSED jne.

on rikkalikumas valikus soodsaimate hindadega
saadaval

°/Ü. **J. RUBIN**

Tallinn, Viru t. 17. Telefon 447-36

Fr. Langer ise, et talle kõnealuse näidendi kirjutamiseks tõeke on annud K. Čapeki naine Olga Scheinpflugová, kes ise on tuntud näite- ja romaani- kirjanik ja eelkõige Praha Rahvusteatri näitlejanna. Olga Scheinpflugová on kõnelnud Fr. Langerile: „naisest, kes on tapmise eest süüdi mõistetud ja kes oli oma elust kirjutanud näidendi, mille mängimine vangla laval alles on avastanud, et näidendi autor on süütult karistatud“. Samas kirjutuses tunnistab Fr. Langer, et „teda on algusest peale huvitanud motiivi teine pool: näidend näidendis“.

Maailmakirjanduses ei ole „näidend näidendis“ midagi uut, kuna meie kohtame seda juba Shakespeare'ist alates kuni B. Shawni inglise kirjanduses, Gozzist kuni Pirandelloni („Kuu isikut otsivad autorit“) itaalia kirjanduses, nagu leiame „mängu mängus“ elemente paljude teistegi rahvaste kirjanduses, näiteks sakslase A. Schnitzleri „Rohelises papagois“, venelase Jevreinovi „Kõige tähtsam“; kõnelemata oleviku inglise ja ameerika kriminaalse aines- tikuga näidendeist.

Fr. Langer on sellele, mujal osalt juba konventsionaalseks muutunud näidend-näidendis võttele aga annud kunstiliselt värskeimat verd, tarvitades oma kujude ja mõtete tõlgitsemiseks väga arvukalt lavapilte, milliste vahel- davusest läbitungimine ja eelmisega sideme alalhoidmine nõuab vaatlejalt küll teatavat pingutust ja katkestab kohati ehk ka näidendi dramaatilisi tõuse, aga mõjub siiski uudselt haaravana.

KÕIKI HOOAJA KODU-
JA VALISMAA RIIDE-
KAUPU SUURES VALIKUS

SOOVITAB

H. GUTKIN

INGLIS MAGASIN

TALLINN, VIRU 4
POSTKAST 272. TEL. 436-44

Ostrovski. „METS“
Gurmõžskaja (A. Tamm)
ja Bulanov (O. Põlla)

Nigol Andresen

Eduard Vilde ideedraama

I.

Eduard Vilde eessõnad „Kogutud teostes“ avaldatud uuustrükkidele võimaldavad heita pilku autori enese ideedesse enam kui muud materjalid. Kuigi need eessõnad selgitavad peamiselt üksikute teoste sündi ja menu esimestel aastatel, siis just ühenduses vastuvõtuga avanevad meile autori mõistmised. Vilde opositsiooniline vaim avaldub selgesti just draamade eessõnades. „Tabamata ime“ puhul ei jäeta selgitamata ka tuttavat auhinna-määramist, igatahes ta näitab, kuidas just autori mineviku ja sotsialistliku maailmavaate pärast sedagi teost püüti hinnata madalamalt kui ta seda väaris, ja nimelt kunstiliselt, sest ideeliselt ei olnud lõppeks kuidagi võimalik just seda draamat süüdistada mingi klassivõitluse avaldamises, kõnelemata siis veel sotsialistlikust tendentsist. „Vaatamata sellele,“ ütleb ta, „et positiivsed, sümpaatlikud iseloomud minu draama otsustavate tegelaste hulgas on ülekaalus negatiivsete vastu ning ühiskonnakriitiline ollus leiab kõigiti tagasihoidlikku käsitlust, peeti minu tööd siiski tigidaks rünnakuks seltskonnale, mida oli vaja jõudsasti tagasi lüüa. Seda tehti muidugi kaude: minu tükk laideti kunstilisest küljest kirklikult maha.“

Kui „Pisuhänd“ isegi algusest pääle leidis tunnustust kas või vastu tahtmist ja isegi paljundatud Sandrite ning Mathildede seas, kui ka „Tabamata ime“ alguses vähemasti laineid löi ja ikka veel lavale on pääsnud, siis on Vilde kolmas ja viimne draama „Side“ ligikaudu vaikimisele pühendatud. Missugune oli „Sideme“ vastuvõtt esilavastuse puhul „Estonias“ 1917. aasta kevadel ja missugusena püsis selle draama hindamine hiljemgi, sellest kirjutab Vilde eessõnas (Kogutud teosed XXXII, 1929):

„Istusin ise publiku hulgas, kuulatada püüdes tema hinge tuksumist. Mis mulle üllataval kombel selgus — mulle, kes ma sinnamaani kaksteist-

Taimevõli

kes kord on ostnud ostab alati

kümmend aastat vanemate Euroopa kultuurrahvaste õhkkonnas elanud — oli see, et minu näidendi eetilist sihti ei taibatud — et seda lihtsalt ei leitud. Nähes ja kuuldes Hans Ilvese ärilisi närususi, näis publiku suur enamik endale ütlevat: „Mis siis tost! Et ärimees enda profiiti kõiksugu võtetega katsub suurendada ja et ta kohustusi täites raha laekas kas või viis minutit kauemini kinni püüab pidada — mis on selles siis paha? Seda teeme või antud juhul teeksime ju kõik! Vahe on ainult selles, kui osavasti ja kavalasti keegi seejuures toimib. Mees on see, kes oskab!... Ja mis on siis selleski kõverat, et Hans Ilves enda poja muud ei näe kui tompu liha iseenese lihast, millele ta seepärast oma vara võib pärandada, kuna mõte, et see vara muudu läheks teistele, teda ahastusega täidab! Just nõnda tunneme meiegi. Pärija olgu ikka su lihane laps, olgu ta hea või halb. Kellel siis täidib varandust muule jätta, kui ta tahab hauas rahu saada!“ Kuid publik polnud ainus, kes nõnda mõtles ning tundis, kelle eetika seisis Hans Ilvese omaga ühisel tasapinnal, vaid seda tegi ka arvustus, mis järgnes esietendustele ja näidendi raamatuna väljumisele a. 1921. Arvustusest osutus see kaude. Tükis ei avastatud nimelt mingit tendentsi, ei mingit ühiskondlikku probleemi, ei nähtud sümboolikat, mida kannavad Hans ja Voldemar Ilves kui kahe võitleva ajavaimu esindajad. Isegi üks meie nimekamaid kriitikuid pidas näidendi sisuks puhtisiklikku vahekorda isa ja poja vahel — niisiis lihtsat üksikjuhtumust, lihtsat „inimlikku dokumenti“... Nõnda sai mulle kodumaal jälle kord ilmekalt tunnetatavaks, mille ölin vahepeal unustanud: et meie seltskond ei ole kultuuris, eetilises kultuuris veel mitte selle astmeni arenenud, millel asudes võimatu on tähele panemata ja hukka mõistmata jätta äri- ja üldse pälvikuelus nähiseid, millel on ebakorrektned, riukalised või isegi deliktimaiguline iseloom... Nüüd hakkas ka „Sideme“ autor mõistma, miks Leo Saalepit „Tabamata imes“ meie arvustajate poolt nii hukka mõisteti Lillist loobumise pärast: Lilli oli temale ometi raha andnud — mõelge, raha!...“

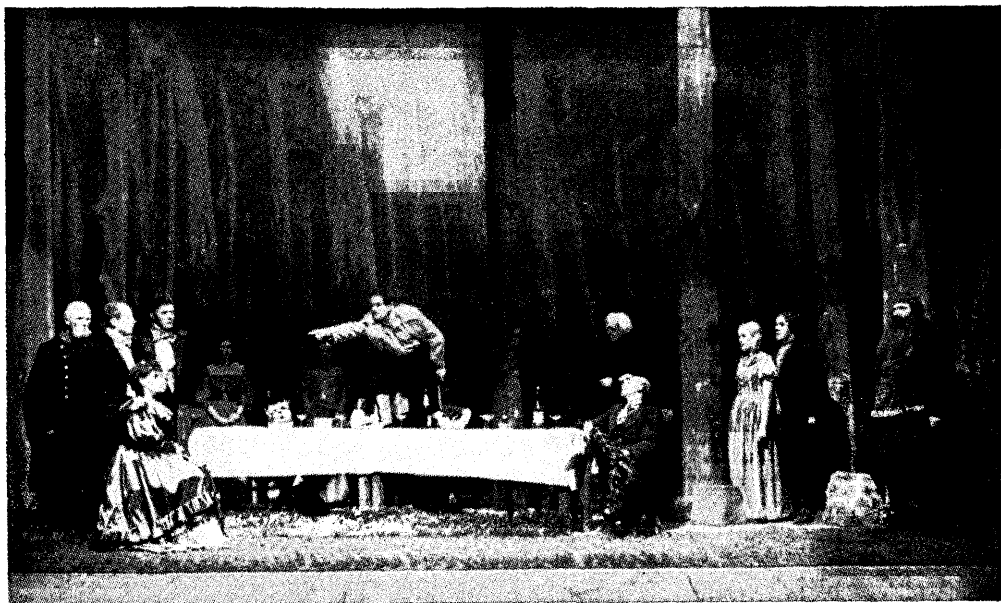
Soome riidekauplus

J. Laane — A. Mutt

Soovitab omast rikkalikust valikust iga-
sugust kodu- ja välismaa uudisriiet, nagu:
palitu-, mantli- ja ülikonnariided. Mood-
sad siid- ja villased kleidiriided. Kardi-
— nad, vaibad, tekid, pesuriie jne. —

Estonia teatrimajas nr. 13

Ostrovski. „METS”. Stseen 5. vactusest

2.

Hans Ilves näib meile alguses väga tavalise Vana-Tallinna raamatu-kaupmehena, kelle äärjooned võivad olla koguni laenatud mõnelt tõeliselt inimeselt. Anname õigust publikule ja arvustajailegi, kes ei tabanud selles kujus enam kui üksiknähet. Kas ei võinud selletaolist perekonnakonfliktit tööpoolest juhtuda? Oli ehk pisut ülepingutatud, kui poeg tuli isalt revolvi abil oma võlakohustusi röövima; oli ehk samuti tõelises sõjaeelses Tallinnas kuulmata, et mõni äriees oleks oma pojast võistleja võlakohustusi üles ostnud ja teda nii pankroti poole nihutanud. Aga et niisuguse enneolematu tüli puhul mutiklubi võis juhtuda kihlvedusid ühe ja teise poole kasuks, et kogu linn nagu oleks jagunenud isa parteiks ja poja parteiks, et värsket perekonnatüli preili Michelson kõneles proua Heinrichsonile ja proua Heinrichson proua Johannsonile, see omakorda jällegi proua Kurvitsale, see kuulub juba väikekodanliku linna hääde kommete hulka ja siin ei tarvitse olla üldse kahtlust. Küllap aga pidi olema seiku, mis panid mõtlema, nagu oleks tegemist tööpoolest ainult huvitava, kuid siiski erandliku üksikjuhuga, ja sellepärast siis ka teose nii väär mõistmine.

Hans Ilves on siiski enam.

Varakoguja kuju tunneme maailmakirjanduses Shakespeare'ilt, Molière'lt, Puškin'ilt ja Balzac'ilt; sääl need varakogujad esinevad enam või vähem sidu-

MEESRÄTSEPA - ÄRI

ROOSIKRANTSI 16-2
KONETRAAT 475-73

Paul Liivak
Tallinn

Laos alati
suures valikus

kodumaa- ja inglise riiet
Riigiteenijaile iärelmaks võimaldatud

matult mingi konkreetse aja või maaga. Eesti konkreetmesse ühiskonda aetas selle kuju Mogri Märdina juba Kitzberg, kuid see oli maamehest varakoguja. **Vilde** on toonud varakoguja esmakordselt mitte ainult linna, vaid tüübilisse sõjaeelsesesse Eesti linna, täpsemalt öeldud, Tallinna. Küll on autoril linna nimi nimetatamata, kuid aeg (enne maailmasõda) on kindlasti märgitud.

Vilde draama raamistikuks on eesti kapitalismi tekkimine, ja just sellesse perioodi mahub veel tõhusalt, isegi mitte üksiknähtena, vaid otse tüübina, varakoguja. Hans Ilves ei ole kaugeliki mees, keda tunneme Inglismaa kapitalismi tekkimise ajast või Ameerika kapitalismi rajavast tõusiklusest. Ta on tõusik, kuid ta ei ole varakoguja tegevuse eesmärgiga. Nagu Molière'i Harpagon või Puškini ihnes rüütel ainult tahab koguda, et varanduse olemasolust rõõmu tunda ja varanduse juures unistada, mis võimalusi varandus tema jaoks kätkeb, nautimist ennast aga lõpmatuseni edasi lükates; ta on see, kes varandust sukasüüres hoiab ja seda mingiks varakasvatamise riisikoks ei taha välja panna. Ta poeg sõitis välismaile — näeme, ka ärilise maailmaga tutvuma — emalt samahästi kui salaja päritud rahaga; et kuskilt peaks võtma eeskuju äritegemiseks ja et eriti selleks peaks raha kulutama, sellest ei suuda Hans Ilves ometi aru saada. Inglise noor kapitalism tegi hääks kombeks puritanismi: tõusev kapitalist ei tohtinud palju kulutada oma isiklikeks naudinguks. Samalaadne on Hans Ilvese moraal. Kuid süäl oli sihiks akumulatsioon, tegevuse alaline laiendamine, vestmanlik julge joon, siin ainult varakogumine ilma dünaamiliste sihtideta. Sest mingi liiakasuvõtmine, halva kauba turuletoimetamine ega muu spekulatsioon ei iseloomusta Hans Ilvest varakogujana kui tahtmine kohustuste täitmist edasi lükata samalgi ajal, kui raha seisab laekas ilma mingi tegevuseta. Küllap autor nüüd vanale Ilvesele pisut ülekohutki teeb: mitte et autori moraal on sootuks teine kui vanal Ilvesel, mitte et tema annaks raha sellele, kellele ta on kohustatud maksma, ja esimeses järjekorras sellele, kes hädapärast vajab; tal on kahtlemata **inimlik õigus**, kuid kas tohiksime loota, et Hans Ilves oleks enese rikkaks teinud, kui ta oleks kõige vähemalgi määral kuulnud eetika häält.

EESTI OMAVALITSUSTE JA
ÜHISTEGELISTE ASUTUSTE
KINDLUSTUS A/S.

«OMA»

KINNISVARAD TARTUS JA VILJANDIS

TULE-, ELU- JA TEISED TAHTSAMAD KINDLUSTUSED

SELTSI JUHATUS:

TARTUS, RIIA TÄNAV 35, TELEFON 3-44

TALLINNA OSAKOND:

TALLINN, V. KARJA 9, TELEFON 437-59

Ostrovski. „METS“. Stseen 5. vaatusesest

3.

„Ma ei või parata, mul on kuskil ihu sees üks muskel, mis lööb hõõguma, kui Hans Ilves iga rubla pärast, mis tal on välja anda, meeleheitlikku võitlust peab, et seda kas või veerand tundi kauemini kassas hoida, nii et igal pool nagu ilma-imet räägitakse, kui kellelgi õnneks on läinud Ilveselt oma raha kätte saada... Ei, see ei ole mitte „kaufmännisch“, see on „schäbig“, see on „lumpig“, see on seda, mis ajab minu muskli helendama, mõistis või sellele üldse kuigi palju tähelepanu ei pööranud? Ühed tundsid Hans Ilvest oma sugulasena, teised k a Voldemar Ilvest oma vaenlasena, hoolimata ta eetilisest tasemest.

Ei ole teada, kas mõni kirjastaja on „Sidemest“ ärilisi võtteid õppinud. Vilde enese arvamus on, et „tükkis teotsevad isikud mulle nüüdki veel, enam kui kakskümmend aastat pärast nende sündi, loomult ja laadilt tunduvad ehujõulistena“.

Üks teine romaani- ja draamakirjanik oleks korraldanud Voldemar Ilvesele pühakirjaliku patustpööramise: Voldemar Ilves oleks oma emalt päritud viis tuhat rubla häätegevuseks kasutanud ja siis üksindusse läinud tõe otsima. Vilde on liig suur realist, et otsida sellist lahendust. Ta laseb pojalt aktiivselt edasi võidelda, kuid samades raamidest, kuhu ta juba sünniga on suletud: äritegevuse raamidest.

„Sideme“ võitlus isa ja poja vahel on toores ja jõuline. On tundunud mitmelegi aga võimatuna või vähemasti küsitavana l a h e n d u s.

KOMPVEKI- JA SHOKOLAADITÖÖSTUS

„ENDLA“

OMAN. V. PALIAS,

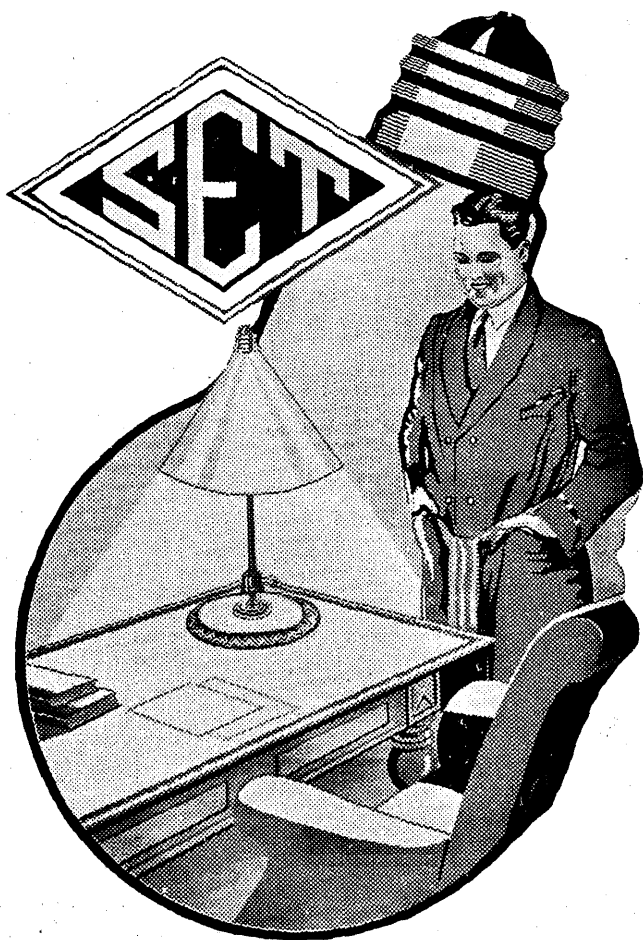
TALLINNAS, MAAKRI T. 28. TELEF. 313-60

Alati saadaval värskaid, parimaist
tooraineist valmistatud maiustusi.
MÜÜK KA VAIKESEL ARVUL

Kumb jääb päale, küsime. Eks poeg, et tal ei tarvitsenud pankrotti kannatada. Isa, ütleme meie, sest tal ei tarvitsenud enam surma karta: ta varandusele oli leppimisega õige valitseja poja näol jälle kindlustatud. Voldemar Ilves ütleb, vana Ilves ei hoolitsenud kaugeltki oma poja eest, vaid oma varanduse eest, ei mingit muud hoolitsemist poja eest kui varanduse peremehe hankimiseks. Ja selles ta olekski väljapääsmatus olukorras, kui tal varakogujana ei oleks kellelegi pärandada. Küll võib Voldemar Ilves seejuures vabaduse äri oma tahtmise järgi juhtida, kuid ka oma isiklikke asju oma äranägemisel korraldada — varakogumise paradoksaalsus teeb kõigest hoolimata vana Ilvese olukorra võitjaks.

Mutiklubi kihlveod jäävad lahenduseta, võitudeta ja kaotusteta. Lahendatud on poja tulevik, kui aga soovitakse sümboolikat, siis iganenud vaim on uuele ajale alla jäänud.

Sügava traagikaga segatud peen satiir, mida leidub „Sideme“ igal leheküljel, ei leia teadagi nii kergesti mõistmist kui nende raamatute sisu, mida vana Ilves oma ostjatele päale surub. Kuivõrra skepsist leidub ka positiivsete kangelaste kohta, teeb see mõistmise pikema mõtlemise tulemuseks.

Ostrovski. „METS“. Stseen 5. vaatuses

On „Pisuhännas“ Tiit Pübelehte lihtsalt naljavanaks ja äpardunud kujuks peetud, kuidas siis võiks igal juhul komplitseeritumas olukorras isa ja poja vahelises sõjas täit selgust nõuda.

„Side“ on, nagu „Tabamata imegi“, konversatsioonitükk või, täpsemalt ütelda, novellistlik draama. Muidugi nõrgendas ka see tema löögijõudu. ...Mõtlen, kui tulevikus mõni meie hästi arenenud ja peenelt valitud lavakoondis katsuks õnne „Sidemega“, et ta saavutaks rahuldava kunstilise tulemuse, olgu ainelisega kuidas on.“

Selle sooviga saatis Eduard Vilde üheksa aasta eest draama uustruki välja. Küsimusse tulevadki nüüd „Sideme“ lavalised omadused ja kõik see, mida draama kätkeb enese mõistetavakstegemiseks publikule.

Enam või vähem novellitehnikat tunneme siin kohati. Siin ei saa jutugi olla sellisest dialektilisest pinevusest, mida võime jälgida „Pisuhännas“ igal hetkel. Nii esimeses vaatuses lastakse esineda kuus ostjat raamatukaupluses, noor tüdruk, vanaldane mees, noormees, palvemees, vanapiiga ja ametnik, kes koos proua Kurvitsaga iseloomustavad raamatutarvitajaid üldse. Proua Kurvits kõneleb lausete kaupa saksa keelt. Ametnik ütleb minnes „досвиданіе“. Seega on toodud lavale palju objekttegelasi, kellesse suhtudes vana Ilvest alles tundma õpime ja kelle tõttu hakkame kordkorralt vahet tegema vana ja noore Ilvese diametraalselt erinevate vaimude vahel. Vaatleja tunneb kahtlemata kahju, et Agnes Schönfeldti ei lasta esineda enam kui hädapärast vaja. Aga dramaatiliseks intriigiks on jätkuvalt kujusid: Hans Ilves, Padar, proua Kurvits, Agnes Schönfeldt, Voldemar Ilves.

Üsna õnnelikult tuleb Vilde eessõnas Ibseni kõnelusdraamasid meelde. „Side“ on samast laadist, ja küllap kunagi paneb enese teatudki määral maksma. Ta on väheseid ideedraamasid, haruldasi realistlikke ideedraamasid Eestis.

Priit Põldroos

Nigol Andresen

Priit Põldroos

Priit Põldroosist ei kirjuta meie kui ajaloolisest kujust ega kui juubilarist: kummakski puudub tal *päris* ümarik aastate arv. Põldroos on elav kaju teatris. Meid huvitab ta just sellepärast, et ta töötab ja loob ja meie ei saa paremal tahtmisel kokkuvõtet ta elutööst ilma ta enese abita.

Allakirjutanu on jälginud Põldroosi kujunemist juba siis, kui ta vaevalt avaldus. Ta külastas noore teatristuudio üht — küllap esimest — kinnist töödemonstratsiooni. Improvisatsioonid olid sääl esikohal, ja ühes salonglikus konservatsiooniimprovisatsioonis esines siis ka Põldroos, umbes 18-aastane noormees. Kõik oli alles alguses, vaatleja enese teatrinõudlused ehk olid suuremad kui praegu. Ei saanud sellest õhtust seda rõõmu, mida hiljem valmistab teatrikooli mõne lavapraktika- või kehatehnikatunni jälgimine. Aga sellest üsna süüetust ja kuivast konversatsioonist jäi Põldroosi pisut abitu, pisut arenemata diktsiooniga kaju meelde. Siis tundus, et Põldroosis fantaasia ei töota kosena, ta olemuses puudub purskuv paatos, selle asemel aga leidub temas muidu tavalisele näitlejaiseloomule üsna võõrast intellektuaalsust. Üks õppejõud arvas ka siis: dramaturg, mitte näitleja. Varsti veendusime: *näitejuht*.

Vana Draamastuudio meeolukas katselavastus — Dickens'i „Kilk kol-del“ dramatisering — tõi ka Põldroosi tagasihoidlikule lavale. *Tundmatu* sobis talle; mulle jäi meele *see Tundmatu*. Tal tuleb ju vähe kõnelda, ta tarvitseb rahulikkust. Need olidki Põldroosi algsed õpingutööd.

Hiljem Põldroosi liikuvus avaldus just kõnelustes, ta enese näitlejatehnika ei arenenud selles proportsioonis kui lavastuslikud ideed. Seda tugevam tunne: *lavastaja*.

Põldroos on mõnedki korrad esinenud ka näitlejana. Kuid see on jäänud ta kõrvaliseks harrastuseks, samuti kui dirigent võib mängida viiulit või tšellot. On arusaadav, et dirigent peab võima ka ise mängida — samuti on see hää näitejuhiski. Kuid dirigendikohused ei luba kaasa mängida, näitejuhitöö võimaldab seda erandina. Ja sellepärast meil ei tarvitsegi peatuda Põldroosi näitlejategevuse episoodidel.

1926. aastal andis Priit Põldroos oma pärisala esimese töö Draamastuudio teatris: Georg Kaiseri *Gaas II*. Abstraktne, skemaatiline tekst, väheeelulised,

August Kitzberg. „KAUKA JUMAL“

Lavastus: Andres Särev

Lavapildid: Herbert Tamm

Stseen I. vaatusest. Noor Märt (A. Särev), Mogri-Märt (A. Teetsov)

skemaatilised inimesed, mehhaniseeritud draama, milles ometi ei puudu müstika. See ei ole hilisemale, kujunenud Põldroosile vastuvõetav tekst; see ei ole Põldroosi pärisarengule iseloomulik. Aga kui Hanno Kompus oli „Estoonias“ mitu aastat varem andnud *Gaas I*-ga mehhaniseeritud-ekspressionistliku lavastuse näite, kui pisut teises laadis „Hommikteatri“ Bachmann oli taotlenud lavapildi ja laval liikumise mitmekesistamist ja uuendamist, siis neis jälgedes Põldroos andis tervikliku, uue ja algupärase lavastuse. See oli veel katsetöö lavastajale, kuid kujunes väga tähelepanuvaks kogu Draamastuudio töökavas.

Oli *Gaas II* olnud tegelikult Põldroosi diplomitöö lavastaja „kutse“ saamiseks, siis järgnevad kaks aastat, eriti 1928/29, olid talle praktika-aastateks katsetamiseks asjaarmastajate näitlejatega, veel enam võõra ja juhuslikuna paistva publikuga. Viimasel mainitud aastal Põldroos korraldas lühinäidendite lavastamist „hommikkontsertidele“, 12 väiksemat näidendit, mida pakuti segaeeskavaga, enamasti muusikaga täidetud pühapäevahommikuil suurtes rahvaga täidetud kinosaalides või õhtuti tööliste püüdel. Ma arvan, Põldroos ei kahetse neid aegu: harva on lavastajal või näitlejal otsesemat kokkupuutumist oma publikuga, harva tuleb töötada juhuslikuma näitlejaainesega, harva tuleb kohaldada teatrimängu seevõrra teatrilt rikkumata publikule. Need olid ajad, kui Töölister teater leidis kontakti hulkadega üldse, olgugi veel mitte kaugeltki päris teatri alal. Ja siit arenes ka Põldroosi publikutundmine, suure publiku

SANGAR - KANGE ÕLU
 ÕUN PUDELIS - ÕUNA JOOK
 JÕHVIKA JOOK MÄASIKAGA
 LAUA JOOK - END. SIORUNI SOODA

SAKU
 TÕMMU
Ekstra
 ERIPRUUL

Lisaks sobivale lõikele ja inglise stiilile soovitame uusi kodumaa ja inglise sügis-talveriideid.

Moeüksimustis rõuanne.

RÄTSEPMEISTRID

MAIT JUHANSOO & POEG

(Max Johanson ja Poeg) Asut. 1897. a. Peterburis
Tallinn, Rataskaevu 22. Telef. 432-89
(enne Lühikejalg õ)

teatrinõuete ja oma lavastajanõuete ühendamise vajaduse tunnetamine ja selle tegelik teostamine.

Ja kui järgmisel hooajal (1929/30) Tööliseteater muutus draamateatriks muusika lahkumise järele, siis Põldroos lavastajana osutas oma praktika tulemusi.

Walter Hasenclever: *Gobseck*. Balzac'i romaani aine kasutamine, mitte hoopis vaba äsjasest mehhaniseeritud laadist, pakkus inhnuri tüüpi, kogu maailmakirjanduses inhnuritega ühenduses olevat situatsiooni ja filosoofiat, kuid abstrahheeris hoopis isikulised jooned. Kaine, tõsine, ilma müstikata (mida tekat võimaldab), pööre realismi poole.

A. Upius: *1905*. Meie rahvale tuttav olukord, olgugi läti kirjandusest; meie ajaloost tuttav paratamatu trafareetsus aadli ja talupoegade vastuolus — kuid talupoegade realistlike kujudega. Massidraama, kuid realistlik massidraama.

„VIRU-KOHVIK“

-Restoran

Muusika • Tants • Alkohol

„GLORIA-DANCING“

Tants ja Kabaree •

Meeleolu Baaris

August Kitzberg. „KAUKA JUMAL“
Stseen 4. vaetusest

Lavastus: Andres Särev

Lavapildid: Herbert Tamm

Valentin Katajev: *Ringi kvadratuur*. Nõukogude miljöökomöödia, vaimukas, sädelev, toredasti joonistatud ja mänglevate isiksustega — mäng, mäng, realistlik mäng, miljöökomöödia äraseletatud elluärkamine.

Nende kolme lavastusega Põldroos andiski eessõna oma järgnevate aastate tööle.

Katsugem tabada Priit Põldroosi portreed. Kohvikusõprade poolt on nimetatud teda kord Meierholdiks, kord Stanislavskiks. Tunnustame, et ei ole tal kummagi suure näitejuhiga suurt sarnasust. Kui siis Johanson-Randeli maalitud portreed vaatleme, tekib küsimus: kas oleme Põldroosi üldse kunagi tundnud õigest küljest — või luiskab meile maalija.

Kohutavalt tõsine, süngeis unistustes, kas näeb üsna kohutavaid viiras-tusi kaugusse põrnitades või koguni võlub ise oma ammusurnud vaenlasi siia maailma, et neile kord tõsiselt kätte maksa?

Ja ometi see portree ei avaldu kunagi Põldroosi lavastusloomingus.

Mugav, pisut flegmaatiliste liigutustega Põldroos armastab repertuaari, kus näitlejad liiguvad kergelt. Kergelt muigav Põldroos laseb näitlejail laginal naerda. Vaiksel istuv Põldroos palub näitlejail olukorra kohaselt rüsinak kokku tulla ja pörgumürglit teha.

Eks ole ju, nii kujutleme Põldroosi lavaproovi, kui meie seda ei ole ise näinud.

Kosmeetika- ja keemiaainete, roh-tude, värvide ja maalritarvete sood-saim ostukoht on s u u r l a o d

/S. Mey & Landesen

Tallinn, Viru tän. nr. 9

Põldroosi lavastuste laad hakkab kordkorralt selguma.

Repertuaar: see ei sisalda müstikasse ja õudusse kalduvaid asju. Nägumused on siin võõrad. Siin esineb reaalne maailm.

Kuid varsti märkame: mitte päris reaalne ja mitte tuntud mõttes päris realistlikus mõistmises.

Põldroos lavastajana tunneb lugu Siiami valgest elevantist, kes oli valge ja ei olnud valge; elevantil oli ainult üks suur valge laik. Kuid teda hakati pidama valgeks, sest ta pööras selle valge laigu ikka rahva poole. Niinimetatud *valge* elevanti rõhutas oma valget laiku, kuni rahval tekkis valge *illusioon*.

Põldroos ei tegele tavaliselt Aasiaga. Kuid ta armastab illusioone. Ja ta hakkab pihta repertuaariga.

Kitzbergi *Kosjasõit*, Hindrey-Simmi *Koopariüütel*, Pakkala *Parvepoisid*, Kunderi *Kroonu onu* on paistnud meile mõnikord tükkidena, mida meie ei võtaks repertuaari. Põldroos võitleb nende eest, kuni ta võib neid lavastada. Siis vaidlevad arvustajad, kas üks autor leiab voodis või teine hauas rahu pärast sellist lavastust, mis olevat võõras autori vaimule. Publik plaksutab, hulk vaatajaid tuleb teist korda vaatama — ja juba tuttavatega. Põldroos ütleb, ta on päästnud arhiivist üsna huvitava tüki.

Millega? Arvatavale kulunud tükile ta lisandab vahest illusiooni, laseb mõnel näitlejal olla vallatum kui kolmekümne aasta eest samas näidendis oldi, Herbert Tamm annab elava lavapildi lisaks. Ja Põldroos lubab — või koguni palub — mitte enam ühel näitlejal, vaid kõigil näitlejail üsna kõrvaliselt, üsna ridade vahelt publikule sosistada: Kas teie siis varem ei teadnud, et sel tükil on hoopis uusaegsem, hoopis avaram, hoopis aktuaalsem mõte kui seni arvatud?

Ja publik ütleb: keni asju on laval.

Üteldakse, et Põldroos tegevat janti. Kuid ei maksa arvata, nagu Põldroos teeks aina janti ja „Kolmekrossi ooperit“ või koguni „Caramba“ karutükke. Mul on elavalt meeles hoopis teisest miljööst traagiline Wolffi *Tsüankaali* —

KALOSSID

JA

BOTIKUD

„KAUKA JUMAL“
Stseen 4. vaatusest

„KAUKA JUMAL“
Stseen 4. vaatusest — Mogri-Märt (A. Teetsov)

kas ei mänginud see tragöödia nagu meie keskel. Mäletame elavalt Mihálji *Olen 26-aastane*, mille traagiliste toonidega ühines koomilisi. Paljugi on meelde jäänud.

Priit Põldroosi lavastuslooming on stabiliseerunud sünteetilise realismi alusel.

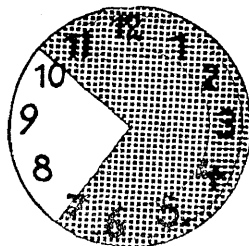
Põldroos on võinud püsivamalt välismaade teatritest kogemusi saada alles 1936. aastal Nõukogude Liidus. N. L. uus realistlik lavastus oli ka see, mis on olnud talle lähedal. Enne kui pärast ta on töötanud aga umbkaudu nende muljete vaimus. Ta ise imestab otse, kui vähe ta on tarvitanud oma lavastusteks saksa uuemat repertuaari. Kui ta seda on tarvitanud (Hasenclever, Wolff), siis näidendeid, mille vastu „ehtsakslased“ on võidelnud ja mis praegu on pagendatud. Kui mingid maad tulevad kõnesse, siis on uuem vene ja prantsuse repertuaar andnud talle kõige huvitavamat ja tänuväärsemat ainet.

Meil ei tarvitse teda võrrelda teiste näitejuhtidega: nende seas on palju häid. Põldroosi lavastustel on oma iseloom. Ja mulle paistab, et oma laadis — nagu Andres Särevil jälle omas individuaalses laadis — on rakendatud Töölisteatri asutamisel programmiks võetud teesid:

„Töölisteater peab oma kunstilises tegevuses eitama pessimismi, passiivsust, anarhiat, skeptitsismi, staatikat, müstikat ja individualismi; ... ta peab olema optimismi, aktiivsuse, revolutsioonuse, organisatsiooni, enesemaksmapaneku, positivismi ja kollektivismi kehastuseks.“

Mul on üana hää meel, Priit Põldroos, et oled läinud ja jõudnud selles tihti kaugemale kui me 1926. aastal võisime loota!

PÜHENDAGE

OMA VABA AEG ENESE-
ARENDAMISELE, LUGEDES

KIRJANDUST

KOOLIRAAMATUID
KOOLITARBEID
KIRJUTUSMATERJALE
JONISTUS- JA
MAALIMISTARBEID
PABERIKAUPU
KANTSELEITARBEID
JNE. JNE.
SOOVITAVAD SUURES
VALIKUS

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPL.

TALLINN, S. KARJA 23 • PIKK 2

„LASTE RÕÕM“

LOOB LASTELE RÕÕMSA
MEELEOLU

ILMUB KORD KUUS

Lisl Lindau Pavlá osas „INIMESTES AJUJÄÄL“

Lisl Lindau

Oskar Kurmiste

Kõnelusi Lisl Lindauga

3. märtsil s. a. pühitseb Töölisteatri andekamaid ja silmapaistvamaid näitlejaid Lisl Lindau oma kutselise lavategevuse kümne aasta juubelit František Langeri näidendiga „Nr. 72“.

✦

„See on nagu saatuse ironia“, pahandab juubilar Lisl Lindau (sõprade ringis lihtsalt Liisu), „et too isehh F. Langer oma näidendi ristis numbriks, Töölisteater selle repertuaari võttis ja nüüd mul sellega tuleb veel juubeldadagi. Kuidagi ei mahu mu hinge ja eluviisidesse midagi, mis on seoses numbritega. Eriti vastumeelsed on kellanumbrid. Teame ju näiteks, et proovid algavad, ütleme, täpselt kell 10 hommikul. Kuid see just ongi see kõigi aegade kõige jõledam barbaarsus, et üht ausat ja ontlikku artisti juba kesköösi aetakse proovile. Sellepärast siis võiks spordihuvilistele soovitada nauditavat elamust: tulla nii umbes kell 10,05 või ka veidi hiljem Töölisteatri näitlejate trepi lähedusse, sest ligikaudu sel ajal saabub artist Lindau lõõtsutades ja puhkides õnnelikult finiši, kirudes kohutavalt teatri kombeid. Magada sind

H. PALM

riideäri Pärnu m. 6

(Urula maja). Telefon 471-80

Moodsais ja huvitavais mustreis siid-, villaseid ja puuvillaseid kleidiriideid, villaseid ja vateeritud voodivaipu. Kardina-, ukse- ja mööbliriideid.

ei lasta, hiljaks jääda ei tohi — muidu on sul auto kohe järel — kust kura-
dist sa siis ammutad neid teatritööks nii vajalisi kõrgemaid elamusi!”

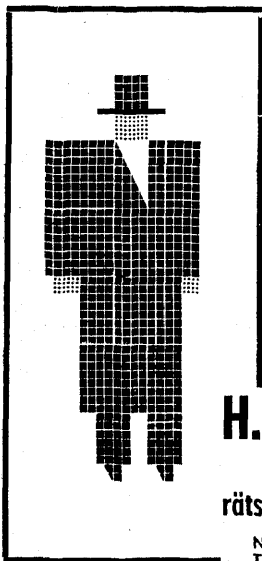
Kolleegid naeravad vaid otse koerakombel selle hirmsa kirumistevalangu
üle, sest teatavasti ju proovil Liisu mugavuse armastus on moondunud era-
kordseks armastuseks oma töö vastu, mida tehakse suure pingega.

Lindau enda arvates on päris karjuv ülekohus, kui ta peab ainult
10 aasta juubelit. „Vähemalt 25 aasta juubelit peaksin pühitsema, sest alga-
sin oma lavakarjääri üsna noorelt — viieaastasena Pärnu lasteaias. Mu see-
kordse rolli kõrgpunkt seisis sõnades: „Ja ingel ütles neile!” — nii sõnade
suure tähtsuse kui ka hääle võimaliku kõrguse poolest.“

Ja nii see siis läinudki ikka edasi. Koolis iga aasta omad mängud,
vahest etendusi mujalgi. „Muu seas — ära seda aga lehte pane, teised näite-
kirjanikud saavad viimati kadedaks — samast koolipõlvest on pärit ka mu
enda kirjutatud draama — peaosa muidugi oli mulle endale määratud. Juubeli-
tükiks kahjaks siiski ei kõlba — on vaid ühevaatuseline ja suurem osa teksti
puha enda kõnelda.“

Hiljem kohtame Lindaud juba „Endlas“. Kuidas ta sinna sai — seda
ei mäleta ta kõigist pingutusist hoolimata isegi enam. Oli lihtsalt ühel ilusal
päeval seal — ja punkt. Lihtsalt ei võinud teisiti ja sellepärast oligi „Endla“
teatris.

Vähesed teavad vist, et Lindau pole kaugeltki mitte ainult näitleja, vaid
ka tantsija: „Umbes samal ajal kui sattusin „Endlasse“, käis üle kogu Eesti-
maa kohutava laviinina viimane moekarje — suur tantsima õppimise haigus.
Ei jätnud see puudutamata mindki. Ilmtingimata pidi minust saama maa-
ilmakuulus tantsija. Alla Anna Pavlovat ei saanud tulla kõne allagi.“ Nii ta
siis ilmunudki ühel talvepoolsel päeval pealinna Gerd Neggo juure, kelle
ülesandele samal päeval lisandus juure ühe seniavastamata tantsukuulsuse
valmisküpsetamine.

H. PALM

Dipl. Paris

rütsepa - ateljee

Narva m. 14-3
Telefon 315-82

Parlisi ja Londoni
viimased moeuudised

E. MIHKELSON

Tallinn • Tatari 13

Teuvo Pakkala. „PARVEPOISID“

Lavastus: Priit Põldroos

Lavapildid: Herbert Tamm

Kadri (L. Reial) ja Turkka (A. Rebane)

„Tervelt kaks aastat olid kõik tantsuprimadonnad täis hirmu tulevase staari konkurentsi pärast. Jumal teab, kus nad kõik küll praegu viibiksid, kui ma ei oleks selgest inimarmastusest halastanud neile ja Pärnu tagasi siirdunud, jättes ühtlasi ka Anna Pavlova oreooli täitsa tumestamata. Mitte sellepärast, et polnud annet, vaid et puudus raha. Maailmas valitseb kahjuks ajasugune seadus, et kui ei ole raha, siis saab keha vähe toitu, ja kui ta saab vähe toitu, siis muutub ta kohutavalt kõhnaks. Minuga juhtus just nüüsamuti, muutusin nii kõhnaks, et ema selle tantsu ja kogu tolle maailma kuulsa tuleviku lihtsalt ära keelas.“

Aga Pärnus tantsis Lindau siiski edasi — ja pealegi veel nii vägevasti, et ta jalamaid ülendati „Endla“ teatri tantsujuhiks. Sellest ajast Lindau õieti oma kutselist lavategevust loebki. Niisiis rohkem tantsijanna juubel, kui mitte samal hooajal poleks talle usaldatud ka esimene roll. Ta pidi mängima mingit suurmaailma daami Sardou „Fedoras“. „Ega mu tüüp seal vist suurem asi olnud, aga peaasi, et olin nüüd juba kutseline näitleja!“

Tervelt kolm aastat mängiti seal siis igasuguseid rolle, nii pea- kui ka muid osi, aga ükski roll polnud Lindau jaoks küllalt suur ega hea. Keegi

JLFORD

- PLAADID
- PABERID
- FILMID

JLFORD LIMITED
JLFORD-LONDON

Kõik Töölsteatri ülesvõteted on tehtud JLFORD plaatidel ja paberil

Kas tunnete juba Feiwali uusimaid

KÜLNIVEE sorte?

tüüp La HABANERA □ tüüp YVONNE □ tüüp DONAPARA □ tüüp LEDA
SAADAVAL LIHT- JA LUKSUSPUDELEIS.

teatriarmastaja publiklane annud küll ökonomise postkaardiga head nõu: et olete ju üsna taibukas tüdruk, kas te siis tõesti ei mõista, kus te õige koht — põll ette ja kohvikusse kelnerinnaks! Aga või Liisu sellest nõuandest hoolis! Ainult südametäiega siirdus „Endlast“ „Draamateatrisse“, sealt kolme aasta pärast „Vanemuisesse“, siis paari aata möödudes jälle Tallinna. Üks aasta „kahe talu koerana“ „Estonias“ ja „Draamastuudios“ ja nüüd teist aastat Töölisteatri.

„Missugustega oma rollidest oled ise kõige enam rahul?“

„Eks ikka sellega, mida parajasti mängin! On mängitud kõike — hällist kuni hauani, naisi igas mõeldavas vanaduses. Enam meele jäänud on ehk: Rita Cavallini (Sheldoni „Romaanis“), Marguerite Gautier (Dumas' „Kameeliadaamis“), Roosi (H. Raudsepa „Põrunud aru õnnistuses“), Karin (Tanmsaare „Abielu ja armastuses“), Mari (E. Vilde „Mäeküla piimamehes“), madam Bolbec (Verneuilles' „Naisadvokaadis“), madam Peachum

PERENAISED!

Tarvitades majapidamises

LODIX

kingakreemi

SIDOL

metallipuhastusvahendit

SIGELLA

poonimisvaha

SIRAX

küürimispulbrit

SOPAL

plekkide eemaldamise vedelikku

SOLIID

küünlaid

on teie töö poole kergem.

Valmistaja: A/S. SIDOL COMPANY, TALLINN

T. Pakkala. „PARVEPOISID“
Stseen 2. vaatusest

(Gay-Brecht'i „Kolmekrossi ooperis“), Pavlá (Werner'i „Inimestes ajujääl“), Hilda (Vuolijoe „Justiinas“), Kosjasobitaja (Gogoli „Naisevõtus“) jne.“

Küllap seegi vist on saatuse tahe, et Liisu esimene lavaõpetaja Sass Teetsov on nüüd ta kolleeg. Küllap see ongi Töötsu kool, et Lindau suu istub üsna parajal kohal. Kui sealt midagi välja lendab, ega siis sel alati just portselanraami ümber ole. Sellepärast ongi Liisul ja Töötsul alati omavahel juttu laialt.

Aga kohutavat hingepiina tundvat Liisu alati, kui tal oma rollis tuleb esineda lauljatarina. Siis on tal muusikajuht Linda Sauliga alati ränka löömist. Näitejuhilt Kaarli Aluojalt olevat Lindau kord põlvili maas palunud, et laulukoht ta osast maha tõmmataks, sest valesti laulmine ei tegevat talle mingit raskust.

Suurimaks eriharrastuseks olevat Lindaul — kokakunst. Tippsaavutiseks sel alal peab ta „Draamastuudio“ ringreisil keedetud kakaod, mida kolleegid söönud lusikaga, sest joomiseks polevat see pudrutaoline maiustus kuidagi alistunud.

Kuid Lindau on siiski abielus ja pealegi veel muusikainimesega. Kuidas ta muusika- ja kokakunst kodustel frontidel välja näeb, seda ei usaldanud temalt enam küsidagi.

Mis siis muud kui „õnne ja edu juubilarile“, nagu sel puhul ikka üteldakse.

... aga jalanõud ostke

„Raudnahast“,

Estonia puistestee 13

Artur Adson viiekümneaastane

Eesti luule, kuid ka teater on üle kahekümne aasta olnud seotud Artur Adsoni nimega. Ta on tegelnud mõlemal alal vile ja loorberitega; ta on lõiganud ise loorbereid ja vilet.

Siuru rühma sensatsiooniline esinemine 1917. aastal tegi Artur Adsoni nime laiemalt tuttavaks — küllap laiemaltki kui muidu liitrik, pealegi murdeliitrik, tavaliselt tutvub. Debüteerimine võrumurdeliste luuletustega *Siuru* albumis ja *Henge palango* kogus avas talle tee ka teatri maitsekohtunikuks, teatriarvustajaks ja dramaturgiks.

Adsoni esimene luuletuskogu avas tee eesti murrakuulesse avaramalt kui ükski muu luuletuskogu varem. Kui seni Gustav Suits oli *erandlikult* avaldanud ühe luuletuse tartu murrakus, siis oli sellel olnud oma subjektiivne põhjendus: koduelamuste ja emassekiindumuse väljendus on intiimsem, kui seda teha kodumurrakus. Kuid Artur Adson ülendas võru murraku oma luulekeeleks üldse, laiendas selle murraku aineala üle kodumälestuse ja pastoraali piiride, kultiveeris selle armastusluuletuste keeleks, hiljem ühiskondlike ja filosoofiliste luuletuste keeleks. Kui võru murrak kunagi saaks kirjanduslikuks keeleks, siis oleks Artur Adson selle keele Stahl, Müller, Helle ja Kreutzwald koos.

Meil ei tarvitse kahelda, kas võru murrakus tekib laialisem kirjandus — vaevalt. Adsoni murrakuluule kujuneb seepärast episoodiks, see ei tekita kirjanduslikku eposi. Kuid küllap mitmedki, kes suure vaevaga loevad võõrast ja võõra foneetikaga võru murrakut, on leidnud Adsoni luules midagi, mida nad on otsinud ja mis vastab nende hingekeelte seekordseile helinaile.

T. Pakkala. „PARVEPOISID“
Anni (L. Rõmmer) ja Huotari (O. Põlla)

Igatahes Adson ei ole jätnud truudust murdmata sellele luulekeelele. Kui ta keeleerandid lüürikas on vähesed, siis proosas ei ole ta seda keelt enam katsetanud. Ta proosamiinatuuride raamatuke *Käsitävi* ei tarvita enam seda keelt; ka mitte ta kaheksa näidendit.

Adsonile kui näitekirjanikule pöördubki meie peahuvi: Adson *näitekirjanikuna* on „vähimasti Mälgu kõrval“ (Teater 5, 1938).

Adson näitekirjanikuna on õigupoolest päris „ajalaulik“, teatud aja üldiste lavaliste püüete ja tungide väljendaja. 1923. aastal, kui eesti teater ei ole kaugeltki lõplikult kujunenud, kui „Hommikteatri“ lavaline ekspressionism ja Paul Sepa südamlük sümbolism kõrvuti kujundasid üksikelemente suurema teatraalsuse tekkimiseks, debüteeris Artur Adson draamaga *Läheb mööda*. Need meeleolulised lahtised pildid, omalaadne lüüriliselt kantud *inimese elu*, andsid nauditava õhtu, kuid jätsid tahtlikult anarhilise ja tervikuks kujunemata kogumulje. Ei puudunud teatriarvustuses poleemika, kelle ideaalid on kõrgemad, kas Akaki Akakievitši (Gogoli „Sinel“) või *Läheb mööda* meeskangelase omad: uus palitu või välismaareis. Teadagi sellelaoline poleemika märgitses ainult suurt vahet arusaamisis: sümbolite ja meeleolude

Hõia kokku - osta meilt!

Raamatu, kirjutusmaterjali ja
paberkaupade suurlaod Tallinnas

K.-U. „Rahvaülikool“

Harju tän. 48, oma majas, Pärnu maant. 10

ning konkreetsete asjade ja realistliku situatsiooni vastuolu. *Läheb mööda* läks ka Adsonil mööda ja muutus unistuseks. Too lavaline laad osutus kogu teatris varsti ettevalmistavaks.

Viie aasta pärast järgnenud *Toomapäev* pakkus midagi muud: ajaloolist rahvamängu heas mõttes, ja samas suunas arenes *Neli kuningat*. Rõhutame meelega *rahvamängu*, sest tavalises mõttes ei olnud need kumbki draamad, küll aga sisaldasid mõlemad palju mängulisi elemente, ja mitte asjata eriti esimest ei ole kasutatud vabaõhumänguna. Kreutzwaldi ja Koidula eludraama katse *Lauluisa ja kirjaneitsi* ei ole laval kujunenud nii huvitavaks ega veenvaks kui teema ise lubaks oletada: psühholoogilise ja eluloolise draama ristlus ei ole annud siin tulemusi, mis jõuaksid üle auhindamise ja pieteedi tõmmatud raami — ja selleks on ainegi liig hell. *Iluduskuninganna*, *Kolmas tee* (Peeter Bollmanni nime all auhinnatud ja lavastatud), *Karu läheb mee lõksu* ja *Üks tuupike lendab merele* tähistavad lavatehniliselt kui ka ideoloogiliselt eesti teatri ja algupärase repertuaari realistlikku arengusuunda, kuid ühtlasi tagasihoidumist „kõrgest“ problemaatikas; nad on „päevakohased“ ja „elulähedased“, neile on omane „kerguse väim“, tavaline eesti uuemas näidendis — kõik need vourused ja ebavourused, mis muidu valitsevad uuemat eesti näitekirjandust.

Kuid enam kui näitekirjanikuna on põhjustanud Artur Adson eesti teatri arengut *teatriarvustajana*. Kaksikümmend aastat on ta esinenud mitmes ajalehes ja mitmes väljaandes teatriküsimuste sõelujana kui ka teatriarvustajana otse etenduse järele. Siin on olnud tal palju algatusi ja palju aktiivsust. Ta ei ole leppinud tihti olevaga, vaid on nõudnud hoopis uut. Kas öieti või ülekohtuselt, seda võime otsustada iga üksiku seisukohavõtu kohta tagant järele: mõju on neil sõnavõttudel tihti olnud.

Adsoni kui võrumurdelise lüüriku, näitekirjaniku ja teatriarvustaja puhul ei saa teisiti kui tema enda sõnadega:

kõik olgu tennädü, et edesi mi jõuse!

T. Paakkala. „PARVEPOISID“
Maija (A. Tamm) ja Tolari (R. Bauman)

Bernhard Linde

Stefan Kiedrzyński

Poola oleviku näitekirjanduses kuulub Stefan Kiedrzyński arvukale näitekirjanduslikule toodangule õige silmapaistev koht. Vaevalt leiata Poolas teatrit, mille repertuaaris te ei kohta selle kirjaniku mõnd komöödiat. Ja Poolast on selle kirjaniku näitekirjanduslik toodang juba aastaid tagasi tunginud, mitte ükski teiste lääne-slaavlaste teatrite lavadele, vaid samuti ka teiste kultuurrahvaste teatritesse. Soomeski on Kiedrzyński koduseks muutunud kolme-nelja komöödiaga, millel seal on olnud niisama hea menu nagu on olnud kirjaniku teostel Lätis ja nagu oli ta komöödiat „Õnn algab homme“ meilgi.

Stefan Kiedrzyński on komöödia-kirjanik, kes oma naljamängude sündmustiku ja kujud võtab tavaliste keskpäraste kodanike hulgast, kuid viib peaaegu alati oma tegelased ühendusse mõne kandvama ja aktuaalsema probleemiga, lastes neid oma elu igapäevsuses mõnd probleemi oma moodi ja sageli ka küllalt omapäraselt lahendada. Nagu see on poola näitekirjanduses sageli korduv, näeme ka St. Kiedrzyński naljamängudes dramaatilise ja koomilise elemendi ligidasse seosesse viimist, nende tihedat läbipõimingutki, nagu näiteks komöödias „Õnn algab homme“. Kasutades oma naljamängudes päris kinolisi võtteid ei piirdu S. Kiedrzyński siiski oma naljamängulisemaiski komöödiats ainult koomilise elemendi kasutamisega, vaid lasseb neiski probleeme kergelt riivata ja sellega aina tihendab oma komöödiats amüüsantsust.

Muutuks liig koormavaks, kui tahaksime hakata loetlema St. Kiedrzyński arvukaid naljamänge pealkirjadegi järgi. Nimetame vaid tuntuimaist üksikuid: „Viin, naine ja dancing“, „Pole vaja millegi üle imestada“, „Vana loll“, „Elu on küllalt keeruline“, „Naine ja tema türann“, „Kõige õnnelikum maailmas“ jne.

Poola arvustajate ringkonnas väidetakse, et St. Kiedrzyński, kes aastast aastasse on järjekindlalt iga aasta avaldanud vähimalt ühe naljamängu, loomingus on tõusu ja mõõna vaheldavus päris reeglipäraseks kujunenud: kui

Klaas, portselan Majatarbed

„D. Mirvitz & Pojad“

asut. 1872. a.

V. RARJA 7.

TARTU M. 13

tänavu kirjanik on annud hea komöödia, siis on järgmisel aastal juba päris kindlasti oodata nõrgemat, ja ümberpöördu.

Meile on Stefan Kiedrzynski jõudnud alles pärast seda kui ta juba ammugi oli kodunenud meie põhja- ja lõunapoolsete naabrite, soomlaste ja lätlaste, juures, ja nimelt alles käesoleva hooaja algul oma komöödiaga „Õnn algab homme“, mis Eesti Draamateatri lavastuses leidis vägagi hea vastuvõtu. See komöödia esitab Kiedrzynski näitekirjanduslikust toodangust seda osa, milles dramaatiline ja koomiline element on tihedasti läbi põimitud, kuna järgmisena meie teatripublikule esitatavas komöödias „Tagasi patu juure“ on juba puht-koomiline element tunduvas ülekaalus. Seda St. Kiedrzynski teist palet tahab meile tutvustada Töölisteater „Tagasi patu juure“ lavastamisega.

Poola näitekirjanduslikus arengus on õige tunduvalt jälgitav prantsuse näitekirjanduse mõju, millest on ammutanud poola silmapaistvamate näitekirjanike hulgas ka St. Kiedrzynski. Õnneks aga on poola komöödia oma paremas osas suutnud vabaneda prantsuse komöödia lagastavast kergusest ja erootilisest kõikehaaravast kallakust: poola naljamäng küünilib haarama oma tegevustikku ka ühiskondlikke elemente ja omab sellega meile vastuvõetavama ilme. Poola naljamängu, alates juba selle rajaja Aleksander Fredro komöödiatega, — mis möödunud sajandil olid muide väga populaarsed ja mängitavad meieni lavadel, — iseloomuliseks jooneks on tegevustiku loomulik ja kerge areng, mis aga kunagi ei muutu ainult mänglemiseks, kuna ta ei kaota sidet ühiskondliku taustaga. See poola komöödia iseloomuline joon ongi selleks aluseks, mis annab põhjust oletada, et meie lavale võiks poola naljamäng märksa enam sobida kui näiteks prantsuse ja saksa naljamäng, kuna poola komöödia ei võta omaks ei prantslaste üleaisalöömisi ega lase end ka sakslaste komöödiatega konventsionaalsuse puistesse kammitsatesse rakendada, asudes oma olemiselt prantsuse ja saksa komöödia vahel.

E. HARIDUSLIIDU TEATRITARVETE LADU
TALLINN, UUS TÄN. 2, TELEFON 452-02

Näidendite laenukogu ● Parukate laenukogu ● Kostüümide laenukogu ● Jumestusvahendid ● Dekoratsioonide materjalid ● Gaasi-laternad ja -lambid ● Mitme sugused pectarbed

„PARVEPOISID“

Pietola (A. Teetsov), Maija (A. Tamm) ja Tolari
(R. Bauman)

„PARVEPOISID“

Tolari (R. Bauman) ja Maija (A. Tamm)

Poola komöödiate teiseks iseloomustavaks jooneks on mitmepalgelisus. Kui St. Kiedrzyński on sageli otse kinoliselt varieeruv oma näidendite tegevuse lahenduses ja kergesti voolavas dialoogis, siis on Włodzimierz Perzyski oma naljamängudes juba tõhusamalt ühiskondlikule taustale toetuv, Jerzy Szaniawski komöödiad aga, mis ka lähemal ajal meie teatrite lavadele jõuavad, on satiiri, groteski ja fantastika ristsugutus, millised asjaolud viimasena nimetatud näitekirjaniku komöödiate vaatleja sageli nagu küsimärgi ette asetavad. Szaniawski komöödiad võib meie kirjandusest võrrelda vaid A. H. Tammsaare naljamänguga „Kuningal on külm“.

Poola komöödiate kolmanda omadusena oleks allakriipsutatav nende konstruktiivne, lavatehniline külg. Kompositsioonilist oskust, lavatehnilise külje tundmist, ei saa poola näitekirjanike parimas toodangus eitada. See asjaolu aitab nii mõnigi kord mõnes näidendis vähematki ainekku selliselt lavaliseks rakendada, et näidend mängituna päris nauditavaks muutub.

ELEGANTNE DAAM JA HÄRRA
VALIB OMA RIIETUSE

VALMISRIIETE ÄRIST

K/m. „EMPE“

TELLIMISTE VASTUVÕTMINE

VIRU 22

Kõik tulge kaasa!

„RAHVALEHE“ seljataga seisab mitmekimmutuhandeline lugerjatepere: kõik need, kes hindavad mehist sõna õigel ajal ja kohal.

„RAHVALEHT“ on vaba kõrvalistest mõjutustest; ta võib julgelt tõtt öelda. Selles seisabki tema suur poolehoid.

„RAHVALEHT“ on toimetatud nii, et igaüks leiab sealt midagi enda jaoks.

Oma igapäevaseks kaaslaseks valige „RAHVALEHT“! Tellides maksab poofes aastas

kr. 8,20, kolmeks kuuks kr. 4,30. Kõik tellijad saavad „ESMASPÄEVA“ 15 s. kuus juure tellida.

RAHVALEHT

T. Pakkala. „PARVEPOISID“ Stseen 2. vaatuses

Poola näitekirjandusest peab aga õige õilis ja silmapaistev osa — vähemalt esialgu — meie teatrite kasutamisest ära jääma. See osa on kas väga tiheda rahvusliku koega, nagu näiteks Stanislaw Wyspianski „Wesele“ („Pulmad“) või jälle nagu Karol Rostworowski peaaegu kogu piibllilooline ja vanaajalooline näitekirjanduslik toodang. Siia võiks arvata isegi sellised teosed nagu on seda Poola oleviku juhtiva kirjaniku Ferdinand Goeteli ajaloolised näidendid — liig tugevate rahvuslike sugemetega näidendid on kõikjal ja alati raskemalt ümberistutatavad teiste rahvaste lavadele.

Kroonik

Millised ülesanded on autorikaitse ühingul?

Autorikaitse Ühingu asutati mõne aasta eest teatavasti Eesti kirjanike ja heliloojate majandusliku organisatsioonina, asutusena, mille ülesandeks pidi olema ühelt poolt kirjanikkonna ja heliloojate, teiselt poolt kirjastajate, teatrite ja teiste kirjanike ning helikunstnike loomingut kasutavate asutuste vaheliste suhete reguleerimine. Seesugusena Autorikaitse Ühingu kahtlemata on väga tarviline ja sümpaatne asutus. Pisut hiljem Autorikaitse Ühingu muutus ka äriliseks organisatsiooniks, asudes raamatuid kirjastama, neid teatritele ja seltsidele välja laenama ning ülemaaliselt honorare sisse nõudma. Ka seesuguse ärilise toimingu vastu ei saa midagi ütelda, kuigi üsna suur hulk tuntud kirjanikke siin Autorikaitse Ühingu lahkest kaasabist on loobunud, kuna ühingu liig suured asjaajamiskulud nõudsid pisut liig suure protsendi autorite töötasust endale. Aga seegi on rohkem autorite enda asi, mis laiemat avalikkust põrmugi ei huvita.

Ka selle vastu ei saa sisuliselt midagi lausuda, kui Autorikaitse Ühingul ühes osa teiste teatrikirjastustega õnnestus autorite tasu näidenditelt tõsta umbes 100 protsendi võrra. See kahtlemata peaks aitama meie vägagi kesist

○ Kõige soodsam on l u g e d a
„UUS EESTI“ tellides.

Tellides on „Uus Eesti“ 34% odavam kui üksiknumbrina. 1939. a. jääb „Uus Eesti“ hind endiseks ja nimelt: Kr. 5.— iga veerandaastas ja iga järgnev kuu Kr. 1.50 ehk 5 senti üksiknumber.

○ Üksiknumbrina maksab
„UUS EESTI“ 7 senti ○

„Uus Eestit“ koos „Põllumajandus'ega“ tellides saate „Põllumajandus'e“ poole hinnaga.

„TAGASI PATU JUURE”. Stseen 2. vaatuses

uemat näitekirjandust pisut tihedamale sõelale võtta, sest ega siis teatrid ja seltsid poole võrra kõrgemate honoraride eest kehvemaid ja menukahtlasemaid asju enam nii kergesti repertuaari võta.

Agahajuks Autorikaitse Ühing ei leppinud üksi Eesti autorite huvide kaitsmisega, vaid püüdis asuda oma ülesannete täitmisele ülemaailmses ulatuses. Täiesti loomulik on ju, et Autorikaitse Ühing kõigiti peab kaitsma Eesti autori te kasusid välismaal. Kahjuks ei ole seni küll teada, et Autorikaitse Ühing oleks suutnud ühtki Eesti romaani või näidendit välismaale viia (või sündis Juhana Jaigi „Põrgu“ viimane Lätimaale siiski Autorikaitse Ühingu pingutuste tõttu?). Eesti kirjanduse ja näitekirjanduse viimane välismaale, kuivõrd seda seni on osatud teostada, on sündinud siiski teisel teel. Võimalik, et Autorikaitse Ühingu liikmed heliloojad on paremas seisukorras — selle kohta puuduvad kahjuks ligemad andmed.

Autorikaitse Ühing ei leppinud aga temale nii raskelt teostatava ülesandega — Eesti Euroopasse viia, vaid asus omalt poolt just Euroopat Eestisse tooma. See tähendab, Autorikaitse Ühing püüdis oma kätte saada eriti välismaiste teatrikirjastuste esindusi ja nii varustada kehvi ja asjatundmatuid Eesti teatreid esmaklassilise väärtmaterjaliga võõralt mait. Kahjuks ainult ei tundnud välismaa kirjastused suurt huvi uue tundmatu äriasutuse vastu, vaid pidasid paremaks Eesti teatritega seoses olla vahetult või siis seniste esinduste kaudu. See kõik ei hirmutanud aga Autorikaitse Ühingu kiiduväärselt ettevõtlikku tegevust: kui ei saadud mingeid nimetamisväärseid esindusi, siis võis neid ju ometi välja mõelda! Mingil kombel hangitud paari käsikirjalist näidendieksemplari hakati siis pakkuma teatreile. Ning siis juhtuski see ime,

Soodsaimatel tingimustel laenutate näidendeid

E. Haridusliidu Teatritarvete laost

Tallinn. Uus tän. 2. Telefon 452-02

et üks Tallinna teater leidis pakutud eksemplaride hulgast omale sobiva näidendi ja sõlmis Autorikaitse Ühingu lepingu selle ettekandmise õiguste suhtes. Aritegevuse alguseks oli see õnnestumine üsna paljutõotav.

Kahjuks aga äriga Autorikaitse Ühingu siiski ei vedanud: kui kõnesolev tükk oli juba läbi löönud ja õigegei prisked honorarid niisama hästi kui käes, oli ometi see välismaine kirjastus, kelle ainuõiguseks oli kõnesoleva näidendi etendamislubade andmine, asjast kuidagi haisu ninasse saanud ja saatis tükki mänginud kergeusklikule teatrile krõbeda järelepärimise, et kelle loal te seda ikka mängite? Ei aidanud midagi, et teater omalt poolt osutas lepingule, mille ta oli sõlminud kogu maailmas tuntud Autorikaitse Ühingu. Osutus, et sel lepingul polnudki suuremat väärtust, kuna Autorikaitse Ühingu polnud üldse kõige vähematki õigust seesugust lepingut sõlmida. Pealegi oli Autorikaitse Ühingu ligemale terve aasta jooksul püsinud hiirvaid, polnud kõnesolevale kirjastusele ega autorile hinganudki, et tema näidendit suure menuga Eestis on ette kantud. Õnneks tükki mänginud teatrile ei tekkinud suuremaid pahandusi, sest honorar oli alles tasumata ja tal läks korda autori õige esindajaga asjad korda ajada.

Niisiis esimene katse Euroopat Eestisse tuua ebaõnnestus. Aga ega see takistanud veel ettevõtlikku ühingu edasisi samme üritamast, et eriti välismaist näitekirjandust Eesti teatreile kättesaadavaks teha, tihendades seega kultuurilisi sidemeid ja vähendades vaeste Eesti teatreite vaeva. Järgmine samm oli juba tõsisem ja ulatuslikum. Saadeti nimelt üsna paljudele, igal juhul kõigile tuntuimale välismaalasele teatrikirjastusele kiri, milles neile lahkesti ette pannakse nende poolt Eestis ettekandmiseks lubatavalt näidendeilt võtta ka saja protsendi võrra kõrgemat honorari kui seni. Muidugi ei unustatud ka seekord ennast soovitamast selle meelitatavalt kõrgendatud honorari sissekasseri jaoks Eesti teatreilt. See kõrgest kultuurihuvist kantud ringkiri tekitas nähtavasti välismaa naiivseis kirjastusis nii suurt hämmastust, et kõik saatsid ärakirja sellest kuulsast ringkirjast oma kohalikele esindajatele ja mõned koguni nendega lepinguvahekorras olnud teatreilegi. Teadmiseks ja Eesti mentaliteedi imetlemiseks, mitte aga ühingu soovi täitmiseks ja ta Mikumärdi sulase hingeelu rahuldamiseks. Kuigi ringkirja saatmisest on möödunud juba õige palju aega, ei ole ometi ükski välismaa kirjastus ega autor sõandanud kultuurilisi ja ärilisi suhteid Eestiga hakata korraldama Autorikaitse Ühingu meelitava retsepti järgi.

Seegi ebaõnnestumine ei tähendanud Autorikaitse Ühingu mitte kui midagi. Kui ei tulnud midagi välja frondisõjast kultuurisuhete süvendamisel, siis vaikset ja salalikku partisaansõda võis ju siiski üritada — ehk ikkagi näkkab midagi. Millegipärast esimene partisaanlik rünnak suundus tšehhi kirjaniku František Langeri vastu.

Küllap vist kusagil ajalehes või ajakirjas oli märkus, et Tallinna Töölisteater kavatsesvat ligemal ajal lavastada meilgi hästi tuntud František Langeri uusima näidendi „Nr. 72“. Autorikaitse Ühingu peastaabis nähtavasti tekitas see teade suurt elevust — ja siis otsustatigi võimalikult tõhusal viisil paljukannatanud Tšehhoslovakkiait lähendada Eestile. Istuti maha ja sepitseti suure vaevaga valmis järgmine saksakeelne kiri „Nr. 72“ kirjastusele:

„Universum, Praha.

„Wir haben Vergnügen Ihnen mitteilen zu können, dass ein estnisches Theater den Stück von Fodor Langer in nächsten Zeit aufführen will.

„Wir haben zufällig durch Firma England gehört, dass die Aufführungsrecht dieses Stückes Ihre Firma besitzt und bitten um eine Autorisation, um Ihren Firma gehöriges Honorar nach der Aufführung des Stückes einkassieren zu können.

„Gleichzeitig gestatten wir uns Sie darauf aufmerksam zu machen, dass unser Verband die einzige internationale Organisation in Estland ist, in deren Hand die Erhebung der Autorenhonore und die Unterbringung von Theaterstücken in grossen Umfange zusammengefasst ist.

„Da alle grösseren Theater Estlands ihr fremdes Repertoire durch unsere Verband beziehen, wird Ihnen bestimmt sehr vorteilhaft sein in der Zukunft

VALMISRIIETEÄRI

G. SALURAND

SAHKENBERG

Tallinn, Pärnu mnt. 41
Kino „Kungla“ kõrval

Suur valik meeste ja naiste

üliriideid ja ülikondi

Tellimiste vastuvõtmine

Roman Saad'i
jalanõudeäri

TALLINNAS

Maakri 4. Telef. 302-66

Hooajaks

daamidele ja härradele
UUSIMAS MUSTREIS

kodu- ja välismaa
riidekaupu

soovitab

J. Rosing & Ko.

S. Karja 11. Tel. 445-84

JALANÕUDE KAUPUS

URANUS 10
VIRUTÄN.

Moodsaid
kingi

igaks otstarbeks

ETA

*Suurim valik
Põnga- ja
rüüduidiseid*
A. LAAMANN
Ü. Karja 8. tel. 436-64

Puhkpillid • Klaverid
Harmooniumid • Akordeonid
Löötsad • Raadiod • Keelpillid
Suupillid • Pillide keeled j. n. e.

AINUESINDUSED EESTIS:

PUHKPILLID:

Produktiv-Genossenschaft, Graslitz
Wincent Bach Corporation, New-York

KLAVERID:

August Forster

„Akord“

Ant & Pohla

Tallinn, Pärnu maantee 28
Telefon 484-90

E. GÜNTHER

**TALLINN,
TARTU, VILJANDI.**

*Kõigile tuntud kui
saadsaim ostukoht.*

JULIUS KULL
RÄTSEPAÄRI

Tallinn, S. Karja 6-3. Tel. 468-37

Igaks hooajaks
elegantne meeste-
riietus tellimise peale

Sügise- ja talvehooajaks
suures valikus kohale
jõudnud inglise riideid

**I KL. TÖÖ VASTUTUSEGA
MÕODUKAD HINNAD**

„TAGASI PATU JUURE”. Siseen 2. vactusest

mit uns zu arbeiteten. Wir sind gerne bereit die Generalvertretung Ihres Verlages für Estland übernehmen.“

Maakeelses viletsas tõlkes kõlaks see harukordne stiilipärl umbes nii:

„Universum, Praha.

„Meil on hea meel, et võime Teile teatada, et üks Eesti teater tahab Fodor Langeri tükki lähemal ajal ette kanda.

„Oleme juhuslikult firma Englindi kaudu kuulnud, et selle tüki ettekandõigus kuulub Teie firmale ja palume Teilt volitust, et võiksime Teie firmale kuuluvat honorari pärast tüki ettekandmist sisse kasseerida.

„Ühtlasi juhime Teie tähelepanu sellele, et meie liit on ainus rahvusvaheline organisatsioon Eestis, kelle kätte autorihonoraride sissenõudmine ja teatritükkide muretsemine suures ulatuses on koondatud.

„Kuna kõik Eesti suuremad teatrid oma võõra repertuaari hangivad meie liidu kaudu, siis on Teile kindlasti väga kasulik tulevikus meiega koos töötada. Oleme meeleldi valmis üle võtma Teie kirjastuse peaesinduse Eesti jaoks.“

Kahjuks aga see südantlõhestav kiri jäi vaid hüüdjaks hääleks kõrves. Kuigi „kõik suuremad Eesti teatrid oma repertuaari hangivad“ Autorikaitse Ühingu kaudu, kuigi kõigil välismaa kirjastusil oleks seetõttu „väga kasulik koos töötada“ Autorikaitse Ühinguga, siis ometigi Praha „Universum“ ja härra Fodor Langer lugesid paremaks ilma pealetikkuvate vahendajateta Töölis-teatriga lepinguvahekorda astuda oma „tüki“ asjus. Ainult ühingu „direktori“ mahlaka kirja ärakirja saatsid nad imetlemiseks ja mälestuseks. Ei aidanud seegi, et Autorikaitse Ühing, vist peatset Ungari okupatsiooni Tšehhoslovakkias ette nähes, František Langeri nimegi oli juba ettenägelikult Fodoriks ungaristanud.

Poleks vist erilist põhjust olnudki eelolevaid ridu kirjutada, kui kõrvale jätta tahtmine laiemale üldsuselegi tutvustada Autorikaitse Ühingu töömeeteid. Siit näeme ka, milliste üllatavate asjadega teatril tuleb kokku puutuda oma repertuaari hankimisel. Õnneks küll Autorikaitse Ühingu meeletuolikkus, kuigi kirjaoskamatus ja mitte just erilise soliidusega hiilgavad, pingutusel teatrite ja välisautorite vahetõrje rikkuda pole seni mingit vilja kannud. Aga kui Autorikaitse Ühing ka edaspidi oma sügelevatele kätele kohasemat tege-

Lugusid näiteseinte tagant

Teetsov ja raadio

Täpselt aasta oli möödas, kui Sass Teetsovi kutsuti jälle esinema raadio-kuuldemängu.

Ehkki kogu aasta olid liikunud jutud, et Teetsovil polevat mikrofonilist häält, kuid millegipärast kutsuti siiski.

Just samal ajal olid viimased „Kauka Jumala“ proovid, ja Teetsov arvas, et ei tea, kas nüüd, kus ta töötab suure ja kuulsa Mogri Märdi osa kallal, on hea raadio osa vahele võtta. Esietendus ka lähedal. Äkki mõjub tüübile ja häälele. Ja nii arutades jõudis proovi lõpul otsusele, et ei. Tema annab osa tagasi, ehkki tasu kuluks nagu marjaks.

Soovitas siis teistel raadios kaasamängijail tema osa tagasi viia, et näitejuht jõuaks veel uue osalise valida õhtuseks prooviks.

Kolleegid siiski soovitasid järele mõelda — et raha on raha. Ja pealegi on täpselt aasta, kui ta viimati raadios esines. Nagu väike juubel!

„Ei! Mogri Märt on tähtsam. Hea küll, viin õhtul ise osa tagasi.“ Nii see jäigi.

Kuid järgmisel õhtul keerates raadiot, oli kuulda kuuldemängus A. Üksipi ja A. Kausi kõrval ka Sass Teetsovi häält. Tähendab, Teetsov siiski esines.

Hiljem, kui küsiti, et kuidas sellega on, et pidid ju ikka osa tagasi viima, aga ometi esinesid, vastas Teetsov: „Nojah, ma läksingi selleks sinna ringhäälingusse, et osa tagasi viia. Aga minnes Estoniasse, oli restorani ukstel näha paar ooberit, kes mind eriti lahkelt tervitasid. Küsides eneselt, et milleks selline lahkus, tuli meele, et ma võlgnen ju mõlemale teatava summa. Süda läks nii haledaks, kui neid nägin. Otsustasin siis, et esinen siiski raadios, siis saan tasuda poole võlga.“

Häda „Carambaga“ ja Rutsiga

Too naljaroohke operetiparoodia „Caramba“ ehk eesti keeli „Kurat võtku“ on pannud paljusid inimesi kas muigama, naerma või ütleva koos opereti autoritega: Kurat võtku! Ja muusika „ärajäämise“ tõttu on mõned araverelised isegi piletiraha tagasi nõudnud.

Ühel pühapäevaõhtusel „Caramba“ etendusel, kui P. Põldroos tekstikohaselt ärevalt publikule teatab, et ollakse sunnitud operetti muusikata ette kandma, algasid saalis vahelehuüded. Ja kui too publiklane klaverimängija lavale tuli, öeldes, et kaua me siin istume ja kuulame seda till-tilli, hõiskas ka saalist nagu kinnituseks paar naishäält, et muidugi, makstagu piletiraha tagasi. Vaheajal ilmuski paar daami kassasse raha tagasi saama. Kassapreili vastas ainult, et nii mängitakse seda näidendit alati ja teie olete esimesed, kes selle üle nurinat tõstavad.

Nõuti direktor kohale. Direktorgi ei teadnud paremat vastata kui et see on autori poolt nii ette nähtud ja nii mängime me seda igal etendusel.

„Mis te petate. Me oleme seda tükki enne ka näinud.“

„Kus?“ „Ühes teises teatris, küll me kirjutame sellest ajalehes, meil on lehe juures tutvusi. Jätavad muusika ära ja meie muudkui maksku aga raha. Mille eest?“

---

vust ei leia, siis vist küll Eesti teatrid on sunnitud isegi ametivõimude poole pöörduma, et ühingu liigset tegevusindu pisut mõõdukamaisse raamesse suruda. Igatahes ükski Eesti teater ei vaja Autorikaitse Ühingu kirjaoskamatut ja veidrat vahetalitust välismaise repertuaari hankimisel. Ja on parem, kui Autorikaitse Ühing siiski jääks oma otsekoheste ülesannete juure.

EESTI AKTSIA-SELTS

C. SIEGEL

---

asut. 1877. a. Telegr. aadr. HYDRAULIK
Tallinn, Lai 27, oma keskjaam 426-07

Keskküte, vesivarustus, kanalisatsioon, pumbad, jõupumbad ja igas. sanitaartarbed. Ladu ja töökojad.

RAUA-LADU: Kopli 5,
kõnetr. 432-80

AUTO-OSAKOND: Uus 2,
kõnetr.: kontor 450-86
ladu: 479-35

GRAAFIKA- ja OPTIKAOSAK.
Lai 29, kõnetr. 419-87

ESINDUSED:

Tartus, Ülikooli 34, kõnetr. 11-56
Pärnus, Vilmsi 15, „ 2-83

*

Eesti Vabariigi 8. klassiloterii plaan.

I klass	II klass	III klass	IV klass																																																																																																																																																																										
<p style="text-align: center;">Loosimine 29. ja 30. märtsil 1939. a.</p> <p style="text-align: center;">Suurim võit (õnnelik juhusel) Kr. 25.000</p>	<p style="text-align: center;">Loosimine 3. ja 4. mail 1939. a.</p> <p style="text-align: center;">Suurim võit (õnnelik juhusel) Kr. 25.000</p>	<p style="text-align: center;">Loosimine 1. ja 2. juunil 1939. a.</p> <p style="text-align: center;">Suurim võit (õnnelik juhusel) Kr. 25.000</p>	<p style="text-align: center;">Loosimine 3., 4., 5., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 14., 15., 16., 17., 18., 19. ja 21. augustil 1939. a.</p> <p style="text-align: center;">Suurim võit (õnnelik juhusel) Kr. 80.000</p>																																																																																																																																																																										
<p style="text-align: center;">Loosimine 29. ja 30. märtsil 1939. a.</p> <p style="text-align: center;">Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 25. aprillil 1939. a.</p>	<p style="text-align: center;">Loosimine 3. ja 4. mail 1939. a.</p> <p style="text-align: center;">Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 25. aprillil 1939. a.</p>	<p style="text-align: center;">Loosimine 1. ja 2. juunil 1939. a.</p> <p style="text-align: center;">Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 25. mail 1939. a.</p>	<p style="text-align: center;">Loosimine 3., 4., 5., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 14., 15., 16., 17., 18., 19. ja 21. augustil 1939. a.</p> <p style="text-align: center;">Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 27. juulil 1939. a.</p>																																																																																																																																																																										
<p style="text-align: center;">Suurim võit (õnnelik juhusel)</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 10%;"></th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Kr.</th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Kr.</th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Kr.</th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Kr.</th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Kr.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1 preemia</td><td style="text-align: right;">10.000</td><td style="text-align: right;">10.000</td><td style="text-align: right;">10.000</td><td style="text-align: right;">10.000</td><td style="text-align: right;">10.000</td></tr> <tr><td>1 võit</td><td style="text-align: right;">15.000</td><td style="text-align: right;">15.000</td><td style="text-align: right;">15.000</td><td style="text-align: right;">15.000</td><td style="text-align: right;">15.000</td></tr> <tr><td>1 "</td><td style="text-align: right;">7.000</td><td style="text-align: right;">7.000</td><td style="text-align: right;">7.000</td><td style="text-align: right;">7.000</td><td style="text-align: right;">7.000</td></tr> <tr><td>1 "</td><td style="text-align: right;">5.000</td><td style="text-align: right;">5.000</td><td style="text-align: right;">5.000</td><td style="text-align: right;">5.000</td><td style="text-align: right;">5.000</td></tr> <tr><td>2 võitu ä</td><td style="text-align: right;">3.000</td><td style="text-align: right;">6.000</td><td style="text-align: right;">6.000</td><td style="text-align: right;">6.000</td><td style="text-align: right;">6.000</td></tr> <tr><td>10 "</td><td style="text-align: right;">1.000</td><td style="text-align: right;">10.000</td><td style="text-align: right;">1.000</td><td style="text-align: right;">10.000</td><td style="text-align: right;">10.000</td></tr> <tr><td>10 "</td><td style="text-align: right;">500</td><td style="text-align: right;">5.000</td><td style="text-align: right;">500</td><td style="text-align: right;">6.000</td><td style="text-align: right;">6.000</td></tr> <tr><td>10 "</td><td style="text-align: right;">200</td><td style="text-align: right;">3.000</td><td style="text-align: right;">200</td><td style="text-align: right;">3.000</td><td style="text-align: right;">3.000</td></tr> <tr><td>25 "</td><td style="text-align: right;">100</td><td style="text-align: right;">2.500</td><td style="text-align: right;">100</td><td style="text-align: right;">3.000</td><td style="text-align: right;">3.000</td></tr> <tr><td>120 "</td><td style="text-align: right;">20</td><td style="text-align: right;">2.400</td><td style="text-align: right;">20</td><td style="text-align: right;">3.000</td><td style="text-align: right;">3.600</td></tr> <tr><td>1000 "</td><td style="text-align: right;">10</td><td style="text-align: right;">10.000</td><td style="text-align: right;">1000</td><td style="text-align: right;">12</td><td style="text-align: right;">12.000</td></tr> <tr><td>3820 "</td><td style="text-align: right;">5</td><td style="text-align: right;">19.100</td><td style="text-align: right;">4578</td><td style="text-align: right;">9</td><td style="text-align: right;">41.472</td></tr> <tr> <td style="text-align: right;">5000 võitu + 1 pr. = 94.000</td> <td style="text-align: right;">6000 võitu + 1 pr. = 112.046</td> <td style="text-align: right;">5800 võitu + 1 pr. = 122.072</td> <td style="text-align: right;">5800 võitu + 1 pr. = 122.072</td> </tr> </tbody> </table>		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	1 preemia	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	1 võit	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	1 "	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000	1 "	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	2 võitu ä	3.000	6.000	6.000	6.000	6.000	10 "	1.000	10.000	1.000	10.000	10.000	10 "	500	5.000	500	6.000	6.000	10 "	200	3.000	200	3.000	3.000	25 "	100	2.500	100	3.000	3.000	120 "	20	2.400	20	3.000	3.600	1000 "	10	10.000	1000	12	12.000	3820 "	5	19.100	4578	9	41.472	5000 võitu + 1 pr. = 94.000	6000 võitu + 1 pr. = 112.046	5800 võitu + 1 pr. = 122.072	5800 võitu + 1 pr. = 122.072	<p style="text-align: center;">Suurim võit (õnnelik juhusel)</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 10%;"></th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Kr.</th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Kr.</th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Kr.</th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Kr.</th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Kr.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1 preem.</td><td style="text-align: right;">30.000</td><td style="text-align: right;">30.000</td><td style="text-align: right;">30.000</td><td style="text-align: right;">30.000</td><td style="text-align: right;">30.000</td></tr> <tr><td>1 võit</td><td style="text-align: right;">50.000</td><td style="text-align: right;">50.000</td><td style="text-align: right;">50.000</td><td style="text-align: right;">50.000</td><td style="text-align: right;">50.000</td></tr> <tr><td>1 "</td><td style="text-align: right;">25.000</td><td style="text-align: right;">25.000</td><td style="text-align: right;">25.000</td><td style="text-align: right;">25.000</td><td style="text-align: right;">25.000</td></tr> <tr><td>1 "</td><td style="text-align: right;">15.000</td><td style="text-align: right;">15.000</td><td style="text-align: right;">15.000</td><td style="text-align: right;">15.000</td><td style="text-align: right;">15.000</td></tr> <tr><td>2 võitu ä</td><td style="text-align: right;">10.000</td><td style="text-align: right;">20.000</td><td style="text-align: right;">10.000</td><td style="text-align: right;">20.000</td><td style="text-align: right;">20.000</td></tr> <tr><td>3 "</td><td style="text-align: right;">7.000</td><td style="text-align: right;">21.000</td><td style="text-align: right;">3 "</td><td style="text-align: right;">7.000</td><td style="text-align: right;">21.000</td></tr> <tr><td>5 "</td><td style="text-align: right;">5.000</td><td style="text-align: right;">25.000</td><td style="text-align: right;">5 "</td><td style="text-align: right;">5.000</td><td style="text-align: right;">25.000</td></tr> <tr><td>12 "</td><td style="text-align: right;">3.000</td><td style="text-align: right;">36.000</td><td style="text-align: right;">12 "</td><td style="text-align: right;">3.000</td><td style="text-align: right;">36.000</td></tr> <tr><td>18 "</td><td style="text-align: right;">2.000</td><td style="text-align: right;">36.000</td><td style="text-align: right;">18 "</td><td style="text-align: right;">2.000</td><td style="text-align: right;">36.000</td></tr> <tr><td>60 "</td><td style="text-align: right;">1.000</td><td style="text-align: right;">60.000</td><td style="text-align: right;">60 "</td><td style="text-align: right;">1.000</td><td style="text-align: right;">60.000</td></tr> <tr><td>64 "</td><td style="text-align: right;">500</td><td style="text-align: right;">32.000</td><td style="text-align: right;">64 "</td><td style="text-align: right;">500</td><td style="text-align: right;">32.000</td></tr> <tr><td>300 "</td><td style="text-align: right;">100</td><td style="text-align: right;">30.000</td><td style="text-align: right;">300 "</td><td style="text-align: right;">100</td><td style="text-align: right;">30.000</td></tr> <tr><td>1200 "</td><td style="text-align: right;">30</td><td style="text-align: right;">36.000</td><td style="text-align: right;">1200 "</td><td style="text-align: right;">30</td><td style="text-align: right;">36.000</td></tr> <tr><td>49133 "</td><td style="text-align: right;">9</td><td style="text-align: right;">442.197</td><td style="text-align: right;">49133 "</td><td style="text-align: right;">9</td><td style="text-align: right;">442.197</td></tr> </tbody> </table>		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	1 preem.	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	1 võit	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	1 "	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	1 "	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	2 võitu ä	10.000	20.000	10.000	20.000	20.000	3 "	7.000	21.000	3 "	7.000	21.000	5 "	5.000	25.000	5 "	5.000	25.000	12 "	3.000	36.000	12 "	3.000	36.000	18 "	2.000	36.000	18 "	2.000	36.000	60 "	1.000	60.000	60 "	1.000	60.000	64 "	500	32.000	64 "	500	32.000	300 "	100	30.000	300 "	100	30.000	1200 "	30	36.000	1200 "	30	36.000	49133 "	9	442.197	49133 "	9	442.197
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.																																																																																																																																																																								
1 preemia	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000																																																																																																																																																																								
1 võit	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000																																																																																																																																																																								
1 "	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000																																																																																																																																																																								
1 "	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000																																																																																																																																																																								
2 võitu ä	3.000	6.000	6.000	6.000	6.000																																																																																																																																																																								
10 "	1.000	10.000	1.000	10.000	10.000																																																																																																																																																																								
10 "	500	5.000	500	6.000	6.000																																																																																																																																																																								
10 "	200	3.000	200	3.000	3.000																																																																																																																																																																								
25 "	100	2.500	100	3.000	3.000																																																																																																																																																																								
120 "	20	2.400	20	3.000	3.600																																																																																																																																																																								
1000 "	10	10.000	1000	12	12.000																																																																																																																																																																								
3820 "	5	19.100	4578	9	41.472																																																																																																																																																																								
5000 võitu + 1 pr. = 94.000	6000 võitu + 1 pr. = 112.046	5800 võitu + 1 pr. = 122.072	5800 võitu + 1 pr. = 122.072																																																																																																																																																																										
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.																																																																																																																																																																								
1 preem.	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000																																																																																																																																																																								
1 võit	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000																																																																																																																																																																								
1 "	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000																																																																																																																																																																								
1 "	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000																																																																																																																																																																								
2 võitu ä	10.000	20.000	10.000	20.000	20.000																																																																																																																																																																								
3 "	7.000	21.000	3 "	7.000	21.000																																																																																																																																																																								
5 "	5.000	25.000	5 "	5.000	25.000																																																																																																																																																																								
12 "	3.000	36.000	12 "	3.000	36.000																																																																																																																																																																								
18 "	2.000	36.000	18 "	2.000	36.000																																																																																																																																																																								
60 "	1.000	60.000	60 "	1.000	60.000																																																																																																																																																																								
64 "	500	32.000	64 "	500	32.000																																																																																																																																																																								
300 "	100	30.000	300 "	100	30.000																																																																																																																																																																								
1200 "	30	36.000	1200 "	30	36.000																																																																																																																																																																								
49133 "	9	442.197	49133 "	9	442.197																																																																																																																																																																								

5000 võitu + 1 pr. = 94.000   6000 võitu + 1 pr. = 112.046   5800 võitu + 1 pr. = 122.072

Pileti hind klassiviisi ostes iga klass 2 krooni; kõik 4 klassi korraga ostes 8 krooni.

	1	2	3	4
Poolpilet	1	2	3	4
Piletiostematu (4 pileti) hind klassiviisi ostes iga klass	8	16	24	32
Poolpileti. (4 poolpileti) hind klassiviisi ostes iga klass	4	8	12	16

Kes soovib osta teise, kolmanda või neljanda klassi pileti, ilma et tal oleks eelmine klassi piletit, peab maksma ka kõigi eelmine klasside hinnad.

Klassiviisi müüakse pileteid Riigi Klassiloterii pilettide müügikohtades, pankades, postilaevastikes jne. Iga klassi pilettide müük algab eelmine klassi võitjate nimikirja avaldamisest ja kestab loomiseni. Pileteid kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pilettide keskmüügikohtas; Riigi Trükkikohtas, Tallinnas, Niiu tän. 11. Postiteel saadetakse pileteid välja pilettide keskmüügikohtas, Riigi Trükkikohtas ja Tallinnas, kui tellija on saanud ette pileti hinna ja saatetulu 10 senti iga saatetule kohta. Lunasaadetisena postiteel saadetakse pileteid välja ainult klassiviisi keskmüügikohtas, kui tellija on saanud ette lunasaatekulu 25 senti hiljemalt 10 päeva enne loomisist.

50.800 võitu + 1 pr. = 858.197

„TAGASI PATU JUURE“
Stseen 1. vartusest

„TAGASI PATU JUURE“
Stseen 2. vartusest

Too stseen Ruts Baumaniga, kus Põlla kutsub Baumani saalist lavale, appi viiulit mängima, võeti alati vastu elava aplausiga — nii nagu Baumani ikka. Kuid ühel etendusel kostab aplausi sekka vile. Kas oli see mõni Rutsi vihamees, võlglane või muu, kuid vile oli kõva. Aga mine tea, võib-olla tahtis vilistaja avaldada selliselt oma austust. Ega Bauman lasknudki end sellest häirida. Ootas kuni aplaus vaikus ja algas sellise jutuga: „Nojaa, lugupeetud vilistaja, oma esinemise suhtes olen teiega täiesti ühel arvamisel, aga mis meie kahekesi ikka selle 500 inimese vastu suudame teha!“

Töotsu sinine silm

Jaauari lõpul teeneline näitleja Teetsov liikus linnas ringi sinise silmaga. Küsimusele, kust ta selle saanud, vastas ta väga mitmet moodi — nii kuidas küsija: koduses elus saadud, mõtete lahkumineku tagajärjel, kaardimängus jne.

Kuid tõi oli see, et sinine silm tekkis talle ühel „Äripäeva“ etendusel, kus J. A. Kiire osas esinev näitleja teise vaatuse löömingustseenis mänguhoos müksas triikraua otsaga või küünarnukiga kulmu pihta. Oli verd, oli valu — ja igal hommikul proovile tulles olid Teetsovi silmakoopas uued värvid.

Kuid ega ta ise kurvastanudki selle üle. No oli õnnetus, mis sinna parata. Kuid grimmi tehes oli rõõmuski. „On ikka hea see sinine silm. Grimmi läheb vähem. Teen teise silma sinisega täpselt sarnaseks, ja ongi tehtud.“

„Kui sa seda grimmi nii kokku hoiad, lase täna etendusel Vaag põrutab sulle triikrauaga teise silma pihta, siis pole sul kumbagi vaja grimmi,“ vastas Bauman nagu muuseas.

Aga kuna Teetsovil oli järgmisel etendusel ette nähtud tuluõhtu, siis ta sellest jutust just tülikäsimust ei teinud. Vaid tollest tervest silmast läks üks hävitav pilk Baumani poole ja Bauman kadus kohe garderoobist.

„Õigel ajal!“

Üks hajameelsemaid näitlejaid teatris on kahtlemata Juhan Romot.

See oli aastaid tagasi, kui mängiti Luts-Särevi „Vaikset nurgakest“ lõunaseks etenduseks, algusega kell ½3.

Inspitsiendile helistatakse kell 2. Telefonil Romot. Järgnes umbes selline kahekõne.

„Ärge minu pärast muretsege. Ma tulen kohale õigeaegselt, ma esinen alles teises vaatuses.“

„Hea küll, ole siis õigel ajal kohal.“

„Olen. Kui ma kell kolm tulema hakkam, siis ma jõuan täpselt.“

„Nojaa. Etteaste on sul pool neli. Kell kolm hakka tulema, siis jõuad õigel ajal kohale.“

Aeg veereb. Kell juba pool neli, Romotit ei kuski. Etteaste läheneb, meest ei tule ega tule. Ja etteaste jäigi vahele. Romot tuleb kella nelja paigu ja õige pikkamisi. Inspitsient on loomulikult kuri ja käratab: „Kas nüüd on tulekuaeg, pidid tulema hakkama kell kolm.“

„Hakkasingi kell kolm tulema. Sa ise ütlesid, et jõuan siis küllalt parajal ajal.“

„Kuidas sa Tehnika tänavalt siia tuled tund aega?“

„Ega ma ei olnudki kodus, Tehnika tänaval, ma helistasin sulle ju Pääskülast. Kas ma sulle unustasin ütlemata!“

Hulk aega veel arutas ta, et kas ta seda ei ütelnud, nagu oleks see midagi päästnud.

Kroonikat

Karel Čapeki

surm 25. det. 1938. a. oli rabav kõigile, kes teda tundsid, olgu kas või ta loomingu kaudu, või umbkaudugi teadsid, et rahvusvahelise kuulsusega tšehhi kirjanik polnud veel jõudnud oma 50. sünnipäeva pühitsemiseni.

9. jaan. 1890. a. arsti pojana sündinud õppis K. Čapek mitme linna keskkoolis, tegi küpsuseksami Prahast, kus ta astus ülikooli filosoofiateaduskonda, kuid hiljem jatkas oma õpinguid Saksa- ja Prantsusmaal, et siis lõpetada Praha ülikool filosoofia doktorina.

Juba gümnaasiumi õpilaseks alustab K. Čapek koos enesest paar aastat vanema vennaga kirjanduslikku tegevust. K. Čapeki looming haarab kõiki kirjandusliike: novell, följeton, reisikirjeldus, romaan, näitekirjandus, essee ja noorsookirjandus, kuna selle kõige kõrval jatkus mitmekülgse kirjanikul veel mahti olla aastaid tegev ka ajakirjanikuna.

Oma kodumaal oli K. Čapeki kõige populaarsemaks teoseks ta „Kõnelused T. G. Masaryckiga“, mida Tšehhis on levinud tervelt 173.000 eks., kuna ta viimane, 1937. a. ilmunud romaan „Esimene kolonn“ (sõjakaevurite elust) on algupärandis seni juba levinud 28.000 eksemplaris ja isegi 1936. a. ilmunud reisikirjelduse „Matk põhjamaile“ menu on ulatanud 23.000 eks. Väljastpool aga, ka meil, tuntakse K. Čapekit peamiselt näitekirjanikuna, olgugi et Inglis- ja Prantsusmaal oli ka Čapeki jutustav, esseistlik ja matkakirjeldav proosa väga populaarne.

Veendunud demokraadina oli K. Čapeki viimseks kodumaiseks ühiskondlikuks ürituseks ühingu „Demokraatia lastele“ loomine, milline organisatsioon Tšehhoslovakkias kriisi ajal hoolekande alal oli väga tõhusalt tegev.

Suure kirjaniku, õilsa inimese ja veendunud demokraadi K. Čapeki surm mõjub meile nagu endise Tšehhoslovakkia ühiskondliku ajaloo lõpppeatükk.

Sabast ja sarvist

Sirgekslöödud Gogol

„Loomingu“ jaanuarinumbris kirjutab Rudolf Sirge Tallinna teatrite ülevaates lihtsalt ja kategooriliselt:

„Gogoli Naisevõtu repertuaarivõtmine Töölisteatri poolt pidi küll tingitud olema mingist kõrvalisest, mitte aga kunstilisest kaalutlusest. Pantomimidega või ilma, sel teosel ei ole palju ütelda tänapäeva inimesele.“

Au Sirgele, kes vähem kui kolme reaga vana naljamehe Gogoli lõi „sirgeks“ ühes ta „Revidentidega“, „Naisevõttudega“, „Surnud hingedega“, Ukraina ja muude novellidega! Au „Loomingule“, mis usaldas seda klassikalist sirgekslöömist nii ilma pikema jututa oma veergudele mahutada! Lihtsalt — Gogol ei ütle tänapäeva sirgetele ja kõveratele mentaliteetidele enam midagi! Kahjuks härra Sirge oma napisõnalisuse juures siiski lähemaft ei seleta, millised kaalutlused küll sundisid Töölisteatrit Gogolit repertuaari võtma?

Häda teatriga

Agga härra Sirge üldse ei ole põrmugi rahul teatritega. Ta kirjutab sellest pikalt ja laialt:

„Oleme harjunud kuulma: Tallinna teater elab praegu üle õitseaga. Sellele on vihjanud kodumaised asjatundjad ja seda on kinnitanud mõned ekskursantidena kohal viibinud välismaisedki teatrihuvilised. Võidaks olla rahuldatud ja — uhkedki. Agga millele siis õieti?“

„Ons meil ette näidata suuri kunstilisi võite või ons meil enestelgi hingesopis pakitsemas sääraseid pingseid teatrielamusi, mis rahu ei anna, mis järjest sunnivad eneste juurde tagasi pöörama, endid meenutama, ühe sõnaga, mis elavad meis edasi, tagant järele meid üha liigutades? Tõsi, neid on ju üksikuid pudenenud, aga kogu saak möödunud poolaasta lavastustes pole eriti rohke ega ka üleni kiiduväär.“

„Just kunstilises mõttes puudub põhjus uhkeldamiseks...“ jne.

Mis siis lahti on? Poole aasta jooksul on siiski Tallinna teatris olnud ja härra Sirgegi silmis armu leidnud niisugused lavastused nagu „Erik XIV“, „Pisuhänd“, „Emca“, „Caramba!“, „Äripäev“, „Mets“ ja mõned teisedki, mis kindlasti peaksid tähistama mingeid kunstilisi võite meie teatris. Ons seda nii hirmus vähe?

Härra Sirge ei ütle küll, mida siis teatrid peaksid andma, et tedagi rahuldada, aga tema teades teatrilanguse põhjusi tulevat otsida — „ajajärgu vaimulaadist, mentaliteedist, võibolla koguni inimese ja ühiskonna psüühilisest olemusest antud momentidil“. Ja esmajoones siiski — repertuaarist. Nii et siis ajajärgu mentaliteet on vigane — ja R. Sirge „Musta suve“ pole ka enam mängitud. Mis head võib sel juhul teatrist oodatagi!

BIRK^I

värvimisetööstus
apretuur, dekatuur
keemiline puhastus

Tallinn, Maakri 23. Tel. 307-07
Raekoja pl. 13. „ 429-28

Parim töö
Möödukad hinnad

Nahka,

talla-, pastla-, pinsoli-,
saapa pealis- ja voodri-
nahad.

Nahakaupu,

hobuseriistad, rihtmud,
tööpõlled, kindad jne.

Jalanõusid,

nahast: a.-s. „Globus'e“
tehasest, kummist: o.-ü.
„Põhjala“, „Quadrat“,
„Nokia“ kalosse ja boti-
kuid.

Kingsepa-

ja sadulsepa-tarbeid,
saapatikud, lõngad jne.

Jalgratta

sise- ja väliskummid
o.-ü. „Põhjala“, „Quad-
rat“, „Nokia“ jne. tehas-
test.

Viltsaapaid

Müük suurel ja väikesel arvul

Jällemüüjatele vabrikuhindadega

N. Bästrov

Veneturg 1, telefon 313-13

Ed. Krivelkol

Tapeedi & lino-
leumi erikauplus

Tallinn, Pikk tän. 14
Telefon 435-15

A. Pesur'i

VALMISRIIETE- JA
RÄTSEPAÄRI

Kullasepa tän. 7
telefon 445-38

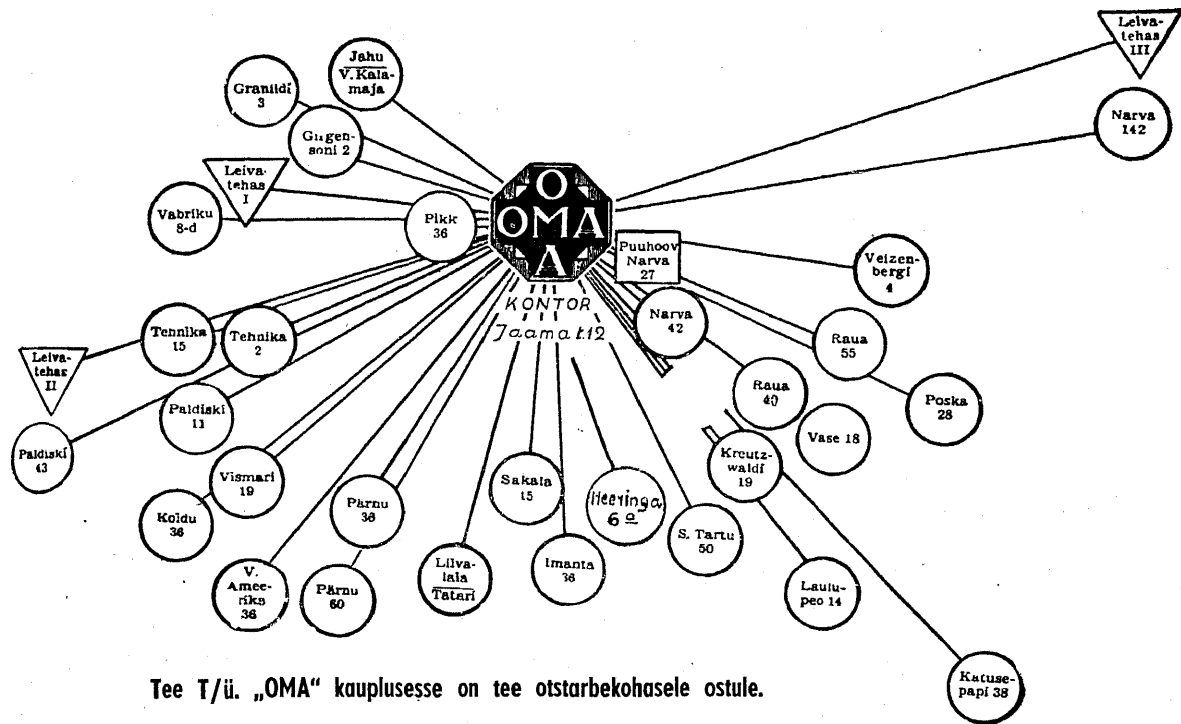
Rahuldab kõige nõudli-
kuma tellija ja ostja

Tellimisi täidetakse
kiirelt ja korralikult

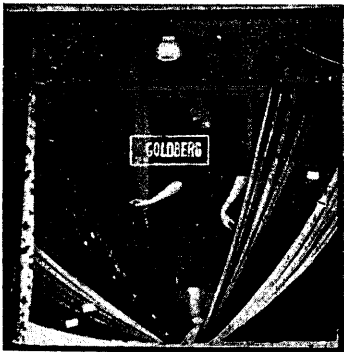
isiklikul juhatusel

Austusega A. PESUR

T/ü. „OMA“ kauplused alati paremini varustatud. Teenivad Teid usaldavalt ja hästi

Tee T/ü. „OMA“ kauplusesse on tee otstarbekohasele ostule.

Kodumaa riidekauplus'es **TARTU MNT. 12**

(end. Tartu mnt. 50)

LEIATE ALATI SUURES VALIKUS IGASUGU
RIIDERESTE

HOOAJA VIIMASED UUDISED

Elmar Torvi

metsamaterjalide müügiladu

TALLINNAS,

LAULUPEO 26

TELEFON 304-10

müüb ja hõoveldab igasugust

metsamaterjali

TÕÕRIISTU,
EHITUSTARBEID,
TERAS-RAUAKAUPU

pakub

soodsate hindadega

JOH. KRAHE

TALLINN,
NARVA MNT. 4
KÕNETRAAT 308-93

SUURIM JA TÄIUSLIKEM

RIIDEKAUBAMAJA

KÕIGE ODAVAMAD PÆVAHINNAD

MÜÜK KA ORDERITE JÄRELE

„LADU“

TALLINN, VALLI 4. TEL. 450-23

A/s. VOLTA TEHASED

TALLINN, 500 27
TELEFON 477-66

LIHT JA TULEOHUTUD TRIIK-
RAUAD • KEEDUPLAADID •
SOOJAVEEKATLAD • (BOI-
LERID)

ELEKTRIARMATUURID

elu-, söögi-, magamis-
tubadesse, kabinetti-
desse. • Elektrikeedu-
nõud-, pliidad-, ahjud •
Igasugused installat-
sioon-materjalid, moo-
torid, hõõglambid •

**BAKELIIDI
PRESSIMINE
OMAD TÖÖKOJAD**

O/Ü. TILGA & Ko

Tallinn, Harju 23,
Tel. 467-98, 482-83

**TASUTA NÕUANDED
KALKULATSIOONID**

U/Ü. „EMLO“

Tallinn, Aia tänn.10. Telef. 451-08

SOOVITAB KÕRGES HEADUSES:

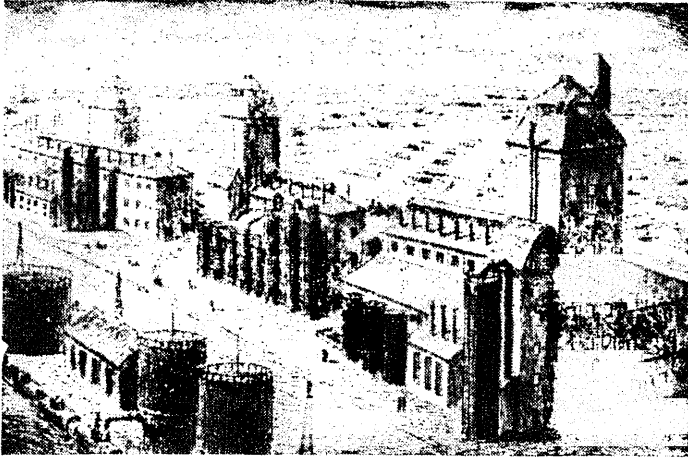
**PRANTSUSE KONJAKI
SEGU V. O.**

Saadaval siin,
TEATRI EINELAUAS

R. Tohver & Ko trükk, Tallinn.

27. veebruaril 1939. a.

Endine RIIGI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

ÖLIVABRIKUD
KOHTLA-JÄRVEL
1938

JUHATUS JA MÜÜGIBÜROO: TALLINN, VALLI 4-3

Telegr. aadr.: PEAPÕLEVKIWI. Telef.: juhatus 450-62, üldine 450-85, arveosak. 474-76

ELEKTRIPLIIT

ON IGAS MOODSAS
KORTERIS
PEREÄISELE
RÕÖMUKS

SUURIM VALIK
JA SOODSAIM
OSTUKOHT

ELEKTRISELTS

AEG

TALLINN RAEKOJAPL 4

KÜLMUTUSKAPP

AEG
SANTO

HOIAB TEIE
TOIDUAINES
ALATI VARSKE

ELEKTRISELTS

AEG

TALLINN RAEKOJAPL 4

SUURIM VALIK
AJAKOHASEID
VALGUSTUSKEHI
ELEKTRISELTS

AEG

TALLINN RAEKOJAPL 4

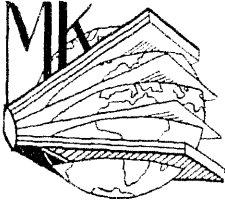

NÕUDKE
IGALTPOOLT
MAAILMAKUULSAID
TRIIKRAUDE

AEG

MÄRGIGA

K. k/ü. »TÜÜKOOL«

Tallinn, Pärnu mnt. 28.

Telefon 462-56

N. Liidu kirjanduse keskladu Eestis

Suur valik raamatuid igasugustel aladel. 1. märtsiks 1939. a. avatakse nootide osakond.

Tähelepanu väärivad järgmised teosed muusika alal:

D. Schostakoviš. Op. 10 Symphonie № 1.	13.-
D. Kabalevski. Deuxime. Symph. op. № 19	17.-
P. Tšaikovski. Op. 74. Symphonie № 6	22.-
G. Bizet. Fandango.	1.25
M. Glinka. Palonnaise	2.10
J. Khait. Vse võsche. (marsh)	0.45
Shokin. Plonerskaja suita	2.50
M. Glinka. Trio. Pathetique	6.30
Paganini. Parpetuum mobile	1.70
M. Brukh. Skripits. kontsert.	1.70
E. Dall Abaco. Sonate g-moll.	1.25
A. Scrjabin. Preludes. . . . . à 0.65 kuni	2.10
A. Scrjabin. Etules. . . . . à 0.65 kuni	2.10
Blanter. Pesnja o scastje	0.35
Gliere. Laulud. . . . . à 0.85 kuni	1.25
Tšaikovski. Laulud . . . . . à 0.65 kuni	1,25
Mussorgski. Laulud . . . . . à 0.45 kuni	0.85

Peale selle suur valik nootidest orkestritele o puhk- ja keelpillidele o klaverile ja kooridele o Samuti mitmesugused balletide-, ooperi- ja klaveri aariad.

Soodsafel tingimustel antakse noote kasutamiseks.